

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва
Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту
“ _____ ” _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ **Мельник Л. Ю.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА

ОБЛІК І АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ В
ТОВ "ДОБРА-КРАСНОСТАВКА" УМАНСЬКОГО РАЙОНУ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконав – студент 2 курсу, групи
21м-о
освітньої програми «Облік і
оподаткування»
спеціальності 071 Облік і
оподаткування
Левченко Михайло Юрійович

Науковий керівник – к.е.н.,
доцент
Михайловина Світлана
Олексіївна

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

2.1. Аналіз економічного і фінансового стану підприємства та
аналіз розрахунків підприємства з контрагентами

2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку розрахунків з
контрагентами

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІК І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Здійснення розрахункових операцій в межах нормативно-правового та законодавчого поля, своєчасність погашення взаємних заборгованостей є першочерговим завданням суб'єктів підприємництва. Дотримання договірних зобов'язань та своєчасність формування обліково-аналітичної інформації щодо розрахунків з контрагентами є свідченням високого підприємницького етикету.

Нарахування заборгованості за відвантажену (отриману) продукцію, роботи чи послуги є досить складним питанням, оскільки потребує паралельного й одночасного виконання декількох облікових операцій. При цьому необхідно враховувати специфіку виробництва (надання послуг, виконання робіт) суб'єкта підприємництва, рівень облікових та реалізаційних цін, торгівельних націнок (знижок згідно умов договору між контрагентами), достовірне та своєчасне формування обліково-аналітичної інформації з метою задоволення потреб зацікавлених користувачів даної економічної інформації.

Формування обліково-аналітичного забезпечення в межах нормативно-правового поля та правильне його використання вимагає суворого дотримання фінансово-розрахункової дисципліни, своєчасності нарахування та погашення заборгованості, яка виникає відповідно до договірних умов, виконання податкових зобов'язань перед державою та забезпечення відновлювального виробничого ресурсу суб'єкта підприємництва.

Дослідженню теоретично-практичних питань розрахунків з контрагентами надавали багато вчених-економістів, з метою формування єдиного підходу до трактування поняття обліково-аналітичне забезпечення і які складові цього поняття мають бути обов'язковими, а які додатковими і супроводжуючими. Вагомий внесок у дослідження цих та ряду інших питань зробили: Барановська С.П. [2], Білопольський М.Г., Сизоненко О.А. [3], Безродна Т.М. [4], Бруханський Р.Ф. [5], Волощук Л.О. [8], Гангал Л.С. [10], Голячук Н.В. [13], Гудзинський О.Д. [15], Загородній А.Г. [19], Камінська Т.Г. [21], інші. Зважаючи на досить вагомі наукові здобутки, недостатньо розв'язаними залишаються ряд проблемних питань щодо обліково-

аналітичного забезпечення розрахункових операцій між дебіторами і кредиторами (документальне забезпечення, аналітика, документи щодо наявності пільг та знижок тощо).

Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є науково-теоретичне обґрунтування обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами та шляхи його удосконалення.

Для досягнення мети визначено наступні завдання:

- розкрити проблеми обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагента проаналізувати чинну нормативно-правову та законодавчу базу в частині обліку розрахункових операцій та податкових зобов'язань контрагентів;

- проаналізувати наявний ресурсний потенціал суб'єкта підприємництва та ефективність його використання у виробничо-збутовій діяльності;

- охарактеризувати процес розрахунків з контрагентами та облікову політику щодо розрахункових операцій;

- запропонувати напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами.

Об'єктом дослідження є процеси та явища, які забезпечують облік і аудит розрахунків за виплатами працівникам.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних засад обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи економічних досліджень: діалектичний та абстрактно-логічний, монографічний, емпіричний, статистико-економічні методи.

Використані теоретичні і законодавчо-нормативні джерела. Інформаційною базою дослідження для написання кваліфікаційної роботи слугували законодавчі та нормативно-правові документи України, наукові статті та монографії вітчизняних учених, дані річних звітів ТОВ "Добра-Красноставка" Уманського району Черкаської області за 2018-2022 роки, авторські спостереження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

Підґрунтям обліково-аналітичного забезпечення є економічно-соціальна інформація про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів для розроблення і прийняття управлінських рішень.

Синтезуючи думки науковців щодо обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами економічна інформація має відповідати наступним критеріям:

- забезпечення процесу збору, підготовки, реєстрації та зведення облікової інформації підприємств залежно від законодавчо встановленої системи ведення обліку, і проведеного на основі цієї інформації глибокого аналізу із застосуванням певних економічних методів і прийомів;
- своєчасне і достовірне відображення у зовнішній та внутрішній звітності господарських операцій підприємства за розрахунками з контрагентами;
- формування обліково-економічної бази для прийняття управлінських рішень на різних рівнях управління та користувачів інформації.

Обліково-аналітична інформація є результатом функціонування відповідної системи забезпечення. Для формування методичних засад обліково-аналітичного забезпечення управління суб'єктом підприємництва в частині розрахунків з контрагентами необхідно сформувати загальну систему показників розрахункових операцій, а також, враховуючи специфіку економічної діяльності підприємства, запровадити додаткові показники, які розкриватимуть суть розрахунків з контрагентами.

В економічній літературі вирізняють різні підходи щодо процесу формування обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами. Безродна Т. [4] під цим терміном розуміє безперебійний процес підготовки обліково-економічної інформації, забезпечення її кількості та якості. Зокрема термін «забезпечення», на думку автора, означає

гарантування здійснення процесу постачання обліково-економічної інформації з метою прийняття управлінських рішень.

Вольська В. [9] характеризує обліково-аналітичне забезпечення, як процес збору, підготовки, реєстрації та зведення облікової інформації підприємств залежно від законодавчо встановленої системи ведення обліку, і проведеного на основі цієї інформації глибокого економічного аналізу із застосування системи методів і прийомів.

Скрипник Г.О. [43] трактує обліково-аналітичне забезпечення як сукупність облікових і аналітичних процесів, об'єднаних в обліково-аналітичну систему та спрямованих на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченнями.

Камінська Т. [21] наголошує на тому, що обліково-аналітичне забезпечення має включати в себе більший спектр показників і понятійних категорій, тобто це є система збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості і якості для ведення господарської діяльності та управління.

Синтезуючи думки науковців та враховуючи умови економічного середовища сьогодні, можна стверджувати, що обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з контрагентами є досить багатогранним поняттям, оскільки має сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність всередині цілої облікової системи: наявність зв'язків, поділ на частини та підсистеми, наявність структури (упорядкованих елементів), цілеспрямованість, збереження певної стійкості та стабільності в конкретних межах під впливом зовнішніх чинників.

Обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з контрагентами є вагомим складовою цілої облікової та управлінської системи суб'єкта підприємництва. Підсистема обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами передбачає формування економічної інформації про стан та результати розрахунків з контрагентами, зосередженої в різних

формах фінансової та управлінської звітності, для загального управління суб'єктом господарювання.

Гудзинський О. [15] вважає, що обліково-аналітичне забезпечення є інтегрована система методів і прийомів специфічних внутрішньосистемних і загальних функцій.

Тітаренко Г., Корінько М. [44] вбачають зміст обліково-економічного забезпечення як системи, що базується на даних бухгалтерського обліку, включаючи оперативні дані і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та іншу інформацію. На думку авторів, інформаційна база, сформована обліково-аналітичною системою, має використовуватися широким колом зацікавлених користувачів для прийняття управлінських рішень на макро- і мікрорівнях.

Добрунік Т.П. [17] вважає, що основне призначення обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами в цілісній системі бухгалтерської інформації полягає у формуванні окремих інформаційних потоків для потреб управління виробничою і фінансово-господарською діяльністю суб'єктів підприємництва, а також задоволення потреб в економічній інформації певної обліково-аналітичної підсистеми зовнішніх користувачів.

Якимова Л., Мацкуляк К. [50] розкривають особливості обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунків з контрагентами, яке складається з діагностичного та оптимізаційного рівня і спрямовано на забезпечення платоспроможності підприємства. Діагностичний рівень обліково-аналітичного забезпечення містить шаблони для здійснення типових процедур управління дебіторською та кредиторською заборгованостями, а також для формування діагностичних висновків і рекомендованих управлінських заходів. Основою оптимізаційного рівня є економіко-математична модель оптимізації структури розрахунків з контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності підприємства.

Підгородецька В. [30] аналізуючи сутність обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами, зокрема дебіторами, значну увагу приділяє особливостям процесу правильної організації контролю за

розрахунками з різними дебіторами. Автор наголошує, що досить вагомим процесом для формування обліково-аналітичного забезпечення розрахункових операцій є результати інвентаризації, зокрема дебіторської заборгованості.

Загородній А.Г. [19] розкриває сутність системи обліково-аналітичного забезпечення як форму організації всіх видів обліку й аналізу, метою якої є забезпечення управлінського персоналу підприємства економічною інформацією для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень та контролю за їх виконанням.

Кравченко О.А. [24] розглядає обліково-аналітичне забезпечення як складний економічний механізм, який включає в себе процеси бухгалтерського обліку й економічного аналізу з метою формування об'єктивної інформації відповідно до інтересів користувачів і напрямів розвитку галузей.

На думку Барановської С.П. [2] обліково-аналітичне забезпечення має ґрунтуватися на системі даних оперативного, статистичного, фінансового й управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовувати для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації.

Білопольський М.Г., Сизоненко О.А. [3] розділяють думку Барановської С.П. [2] і констатують обліково-аналітичну систему як систему, що базується на бухгалтерській інформації, включаючи оперативні дані, які використовуються для здійснення економічного аналізу, з метою прийняття правильних управлінських рішень.

Шевчук О. [47] вважає, що при прийнятті управлінських рішень на підприємстві важливе значення набуває об'єктивність та повнота інформації про заборгованість, що формується за даними бухгалтерського обліку. Особливого значення набуває ефективне використання облікової інформації, цінність якої визначається можливістю комплексно аналізувати діяльність суб'єкта підприємництва з метою оцінки його фінансового стану. На думку автора, обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з контрагентами за своєю суттю є системою збору, формування облікової інформації та її

обробки за допомогою інструментів економічного аналізу для прийняття управлінських рішень та уникнення небажаних фінансових ризиків.

Підприємницька діяльність в Україні, зокрема розрахунки з контрагентами, побудована у відповідності до чинного законодавства і діє в межах правового поля. Для формування належної обліково-аналітичної бази щодо розрахунків з контрагентами, суб'єкти підприємництва зобов'язані слідкувати за змінами законодавства та реагувати на такі зміни переглядом і редагуванням облікової політики підприємства в частині розрахункових операцій з метою формування необхідної бази економічних показників для забезпечення прозорого ведення розрахункових операцій.

Сучасне економічне середовище та стрімкі економічні перетворення у сфері бізнесу спонукають до пошуку альтернативних рішень щодо підвищення якості обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами. Доцільно оптимізувати систему показників обліково-аналітичної інформації з метою оперативного отримання необхідних даних щодо розрахунків з контрагентами (укладені договори, акти поставок продукції, товарів, запасів, акти виконання робіт, надання послуг, суми заборгованостей та строки їх погашення тощо). Крім того, застосування сучасних автоматизованих систем дозволяє синхронізувати системи показників і параметрів, враховуючи специфіку виробництва суб'єкта підприємництва, його цілі і завдання.

Таким чином, вирішення проблем обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами забезпечить безперебійну роботу облікового апарату щодо формування своєчасної та неупередженої економічної інформації, спроможної задовольнити запити зацікавлених користувачів.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

2.1. Аналіз економічного і фінансового стану підприємства та аналіз розрахунків підприємства з контрагентами

У ТОВ «Добра-Красноставка» пріоритетними є галузі рослинництва і тваринництва. На сільськогосподарських землях товариства вирощують пшеницю, жито, гречку, кукурудзу, ячмінь, горох, овес, соняшник, ріпак. Цех тваринництва представлений підгалузями м'ясного та молочного скотарства.

Одним з показників наявності ресурсного потенціалу досліджуваного підприємства є земля – основний засіб виробництва. Динаміку площі сільськогосподарських угідь ТОВ «Добра-Красноставка» та їх структуру наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Склад та структура сільськогосподарських угідь ТОВ «Добра-Красноставка»

Показник	Роки					У середньому за 5 років	
	2018	2019	2020	2021	2022	га	структура, %
Площа сільськогосподарських угідь – всього, га	4025	4025	4269	4273	4273	4173,0	100,0
у т.ч.: рілля	4006	4006	4249	4253	4253	4153,4	99,5
сінокоси	16	16	17	17	17	16,6	0,4
пасовища	3	3	3	3	3	3,0	0,1

Аналіз показників таблиці 2.1 показує, що за п'ять досліджуваних років площа сільськогосподарських угідь має незначну тенденцію збільшення, головним чином завдяки отримання в оренду земельних паїв від фізичних осіб.

Розораність земель складає 99,5 %. Незначну питому вагу займають сінокоси та пасовища: 0,4 % і 0,1 % відповідно. Рациональне використання земельних ресурсів є одним із найважливіших завдань підприємства та

країни в цілому. Належна організація використання земельних ресурсів передбачає забезпечення швидкого темпу приросту врожайності сільськогосподарських культур і збільшення валового виробництва продукції.

Для обробітку наявних земельних ресурсів, крім сільськогосподарської техніки, у досліджуваному підприємстві використовують трудові ресурси. Динаміку наявності трудових ресурсів та ефективність їх використання наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Наявність трудових ресурсів та ефективність їх використання у ТОВ «Добра-Красноставка»

Показник	Роки					2022р. у % до 2018р.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Середньооблікова чисельність працівників – всього, осіб	143	120	122	122	123	86,0
у т. ч.: в рослинництві	86	75	94	95	99	115,1
в тваринництві	57	45	28	27	24	42,1
Вироблено валової продукції в порівнянних цінах, тис. грн.	3146	2544	2769	3392	4182	132,9
Вироблено валової продукції в порівнянних цінах на 1 середньо-облікового працівника, тис. грн.	22,0	21,2	22,7	27,8	34,0	154,5

Дані таблиці 2.2 показують, що у ТОВ «Добра-Красноставка» наявність трудових ресурсів є стабільними, навіть спостерігається незначне збільшення, починаючи з 2019року. У 2018 році значне вивільнення працівників відбулося через згорання виробництва тваринницької продукції. Тому працівники галузі тваринництва були звільнені за згодою сторін. Звісно, вивільнення працівників має негативний вплив на обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. Проте, аналізуючи показники продуктивності праці, слід відмітити, що з 2019р. помітна тенденція росту. У

2022 р. порівняно з 2018 р. даний показник зріс до 34,0 тис. грн у розрахунку на 1 середньооблікового працівника, або на 54,5%.

Для забезпечення безперебійної роботи в галузях рослинництва, тваринництва та власних промислових потужностях необхідна наявність необоротних та оборотних активів. ТОВ «Добра-Красноставка» постійно здійснює оновлення матеріально-технічної бази та ефективно використовує наявні основні засоби й оборотні активи підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка наявності та ефективності використання основних й оборотних засобів у ТОВ «Добра-Красноставка», тис. грн.

Показник	Роки					2022 р. у % до 2018 р.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Середньорічна вартість основних засобів – всього	31258	31456	32785	37289	42895	137,2
Середньорічна вартість оборотних засобів – всього	30098	31075	31957	37145	38237	127,0
Капіталозабезпеченість на 100 га с.-г. угідь	776,6	781,6	768,0	872,7	1003,9	129,3
Капіталоозброєність на 1 середньооблікового працівника	218,6	262,1	268,7	305,6	348,7	159,5
Капіталовіддача, грн.	0,96	0,98	0,97	0,99	0,89	92,7
Капіталоємкість, грн.	1,04	1,01	1,03	0,01	1,12	107,6
Рівень рентабельності активів, %	5,1	5,1	4,9	4,8	8,5	+3,4 в.п.

Аналізуючи дані таблиці 2.3 можна зробити висновок про те, що за досліджуваний період збільшення вартості основних засобів пояснюється оновленням матеріальної бази шляхом придбання нових необоротних активів, необхідних для забезпечення безперебійного виробничого процесу

підприємства. У 2022 році середньорічна вартість основних засобів збільшилася на 11637 тис. грн, або на 37,2 %.

Середньорічна вартість оборотних активів (запасів, необхідних для виробництва) також збільшилася на 8139 тис. грн, або на 27,0 %. Завдяки цьому капіталозабезпеченість на 100 га с.-г. угідь та капіталоозброєність на 1 середньооблікового працівника також зростають протягом досліджуваного періоду. Тобто, вартість основних засобів та оборотних активів збільшувалася швидшими темпами, ніж площі сільськогосподарських угідь та кількість трудового персоналу.

Показники капіталовіддачі та капіталомісткості доводять, що ефективність використання основних засобів та оборотних активів є достатньо високою та продуктивною. Показник рівня рентабельності активів є результативним узагальнюючим, що показує отримання чистого прибутку у розрахунку на одиницю вартості основних й оборотних активів. Найвищий рівень даного показника отримано в 2022 році, тобто отримано найбільшу суму чистого прибутку за досліджуваний період.

Систематизоване та ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства забезпечує прибуткове ведення основних галузей аграрного виробництва: рослинництва і тваринництва.

Відповідно до статутних документів ТОВ «Добра-Красноставка», товариство утворене з метою ведення операційної діяльності, яка включає в себе основні підгалузі рослинництва і тваринництва для виробництва сільськогосподарської продукції рослинництва і тваринництва, її реалізації, виконання робіт та надання послуг, з метою задоволення потреб споживача у продуктах харчування та отримання прибутку для ведення розширеного виробництва.

З метою визначення виробничого напрямку ТОВ «Добра-Красноставка» скористаємося даними таблиці 2.4.

Для характеристики досліджуваного підприємства вагоме значення мають не лише виробничі та організаційні показники, а й фінансово-економічні. Для аналізу результативних показників фінансово-економічної діяльності користуємося даними таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Основні фінансові-економічні показники діяльності ТОВ «Добра-Красноставка», тис. грн

Показник	Роки					2022 р. у % до 2018 р.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	31048	31933	32119	35692	44096	142,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	22792	20986	26350	26355	29638	130,0
Валовий прибуток	8256	10947	5769	9337	14458	175,1
Адміністративні витрати	2798	2739	2308	2074	2955	105,6
Витрати на збут	1249	1231	2061	2543	3187	255,2
Інші операційні витрати	981	919	1275	810	617	62,9
Чистий прибуток	3114	3208	3205	3603	6932	222,6
Рівень рентабельності реалізації продукції, %	36,2	52,2	21,9	35,4	48,8	+12,6в.п.
Рівень сукупної рентабельності, %	13,3	11,8	14,2	14,1	16,5	+3,2в.п.

Аналізуючи основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Добра-Красноставка» слід відмітити, що підприємство одне з небагатьох у Гайсинському районі, яке кожного року в результаті основної операційної та іншої операційної діяльності досягає високих організаційно-виробничих показників та має прибуткові результати діяльності.

У 2022 році досягнуто найвищого показника рівня сукупної рентабельності (16,5%), що на 3,2 в.п. більше рівня 2018 року. Слід відмітити, що результати діяльності досліджуваного підприємства за аналізований період мають певні коливання. Так, собівартість реалізованої продукції зростає в періоді, але повільнішими темпами, ніж виручка від

реалізації продукції, товарів, робіт, послуг. Адміністративні витрати мають незначний показник росту, тоді як витрати на збут за останні п'ять років виросли у 2,6 рази. Сума інших операційних витрат зменшена майже на 40%. Завдяки цьому суми валового та чистого прибутку зростають в динаміці.

Таким чином, ефективне використання наявного ресурсного потенціалу та належна організаційно-управлінська робота у ТОВ «Добра-Красноставка» забезпечує ведення виробничо-господарської діяльності на прибутковому рівні, з метою забезпечення потреб споживачів та насичення вітчизняного ринку продовольчих товарів.

Таблиця 2.5

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Добра-Красноставка»

Показник	Нормативне значення	2018 р.	2019р.	2020р	2021р.	2022р.	2022 р. до 2018 р. (+;-)
Коефіцієнт рентабельності активів	>0, збільш.	20,18	18,31	6,57	6,04	1,07	-19,11
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0, збільш.	30,01	22,17	7,29	7,18	1,37	-28,64
Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0, збільш.	43,45	57,21	40,87	28,48	5,26	-38,20
Коефіцієнт рентабельності продукції	>0, збільш.	74,16	114,00	70,78	44,10	5,95	-68,21

Оскільки в 2018 – 2022 роках підприємство є досить прибутковим. Всі показники рентабельності мають значно більше значення від нормативного. Поряд тим чітко прослідковується тенденція зменшення всіх показників у 2022 році в порівнянні з 2018 роком, що має стурбувати фінансово-економічний відділ підприємства.

Розглянемо аналіз фінансового стану ТОВ «Добра-Красноставка» у таблиці 2.6.

Чистий оборотний капітал підприємства ТОВ «Добра-Красноставка» в 2018 році становив 3356 тис. грн., а у 2022 році він збільшився до 16839 тис. грн., що є позитивною тенденцією. Коефіцієнт загальної ліквідності підприємства у 2022 році більший за 1 і має значення 2,93. Це вказує про те, що підприємству легко погасити свої зобов'язання перед кредиторами. При цьому даний показник зріс у порівнянні з 2018 роком на 0,91 п. Коефіцієнт швидкої ліквідності допомагає оцінити можливість погашення підприємством короткострокових зобов'язань. У ТОВ «Добра-Красноставка» цей показник у 2022 році досяг нормативного значення 0,71. При цьому він збільшився у порівнянні з 2018 роком на 0,34 п. Інша ситуація спостерігається із коефіцієнтом абсолютної ліквідності. Цей показник значно нижчий за 1, що є негативним чинником.

Таблиця 2.6

Оцінка показників ліквідності ТОВ «Добра-Красноставка»

Показники	Нормативне значення	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (+;-)
Коефіцієнт загальної ліквідності	>1	2,02	7,67	7,53	3,96	2,93	0,91
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 - 0,8	0,36	3,15	0,66	0,35	0,71	0,34
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 Збільшення	0,015	0,146	0,116	0,041	0,089	0,07
Чистий оборотний капітал, тис. грн	>0 Збільшення	3356	12076	17176	20744	16839	13483

Показники ділової активності дають змогу оцінити ефективність використання підприємством власних коштів. Оскільки інтенсивність обігу коштів, тобто швидкість перетворення їх на готівку, безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства, то показники оборотності мають велике значення для оцінювання фінансового стану підприємства (табл. 2.7).

Показники оцінки ділової активності (оборотності) у

ТОВ «Добра-Красноставка»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (+;-)
Коефіцієнт оборотності активів	0,93	1,28	0,64	0,85	0,82	-0,11
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,36	9,02	6,59	15,40	8,16	-0,20
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,10	8,86	7,89	5,62	3,92	0,82
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	118	41	46	65	93	-25
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	44	40	55	24	45	1
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	1,00	1,38	0,64	0,48	0,58	-0,42
Коефіцієнт оборотності основних засобів (капіталовіддача)	2,34	3,74	2,28	3,46	2,74	0,41
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,38	1,55	0,71	1,01	1,04	-0,34

Більшість показників ділової активності підприємства зменшуються, що є негативною тенденцією. Така в 2022 році в ТОВ «Добра-Красноставка» коефіцієнт оборотності власного капіталу (1,04) та коефіцієнт оборотності запасів (0,58) не є високими, якщо говорити про рекомендовану норму, коли $K > 8$ (що відображає швидкість обороту власного капіталу). При цьому коефіцієнт оборотності власного капіталу у 2022 році зменшився в порівнянні з 2018 роком на 0,34 п. Строки погашення кредиторської і дебіторської заборгованості мають великі значення та відрізняються один від одного майже вдвічі 93 і 45 дня відповідно. Коефіцієнт оборотності активів має рекомендовану норму $K = 5$ і більше. У ТОВ «Добра-Красноставка» цей коефіцієнт показує, що кількість оборотів, яку здійснюють усі активи протягом звітного періоду коливається на рівні 0,64-1,28, що значно менше рекомендованого значення. Показники ефективності використання основних засобів у підприємстві були вищими. В 2018 році капіталовіддача становила 2,34, а в 2022 році вона збільшилась до 2,74.

Основні економічні показники діяльності ТОВ «Добра-Красноставка» наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Основні економічні показники господарської діяльності ТОВ «Добра-Красноставка»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р. (%)
Чистий дохід, тис. грн.	9311	18765	14433	25769	29558	317,4
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	5456	9417	8334	16644	26131	478,9
Валовий прибуток, тис. грн.	3855	9348	6099	9125	3426	88,9
Чистий прибуток, тис. грн.	4046	10735	5899	7340	1554	38,4
Одержано на 1 грн. основних засобів:						
- валового прибутку, грн.	1,14	1,74	1,05	1,24	0,29	25,5
- чистого прибутку, грн.	1,20	1,99	1,01	1,00	0,13	11,0
Рівень рентабельності, %	70,7	99,3	73,2	54,8	13,1	-57,5

Згідно наведених даних таблиці 2.8, що чистий прибуток ТОВ «Добра-Красноставка» з 4046 тис. грн. прибутку у 2018 році зменшився до 1554 тис. грн. прибутку у 2022 році. Внаслідок зростання обсягів виробництва, а також через подорожчання основних матеріальних ресурсів повна собівартість виробленої продукції зросла в 4,8 рази, тому приріст витрат частково покривався за рахунок зменшення чистого прибутку, оскільки виручка від реалізації за наведений період збільшилась в 3,2 рази. У зв'язку з такими змінами рівень рентабельності зменшилась на 57,5 в.п.

Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості включає вивчення даних балансу про рівень збільшення або зменшення заборгованості протягом звітного періоду. Розглянемо динаміку суми дебіторської заборгованості (на кінець року) в ТОВ «Добра-Красноставка» на підставі рис. 2.1.

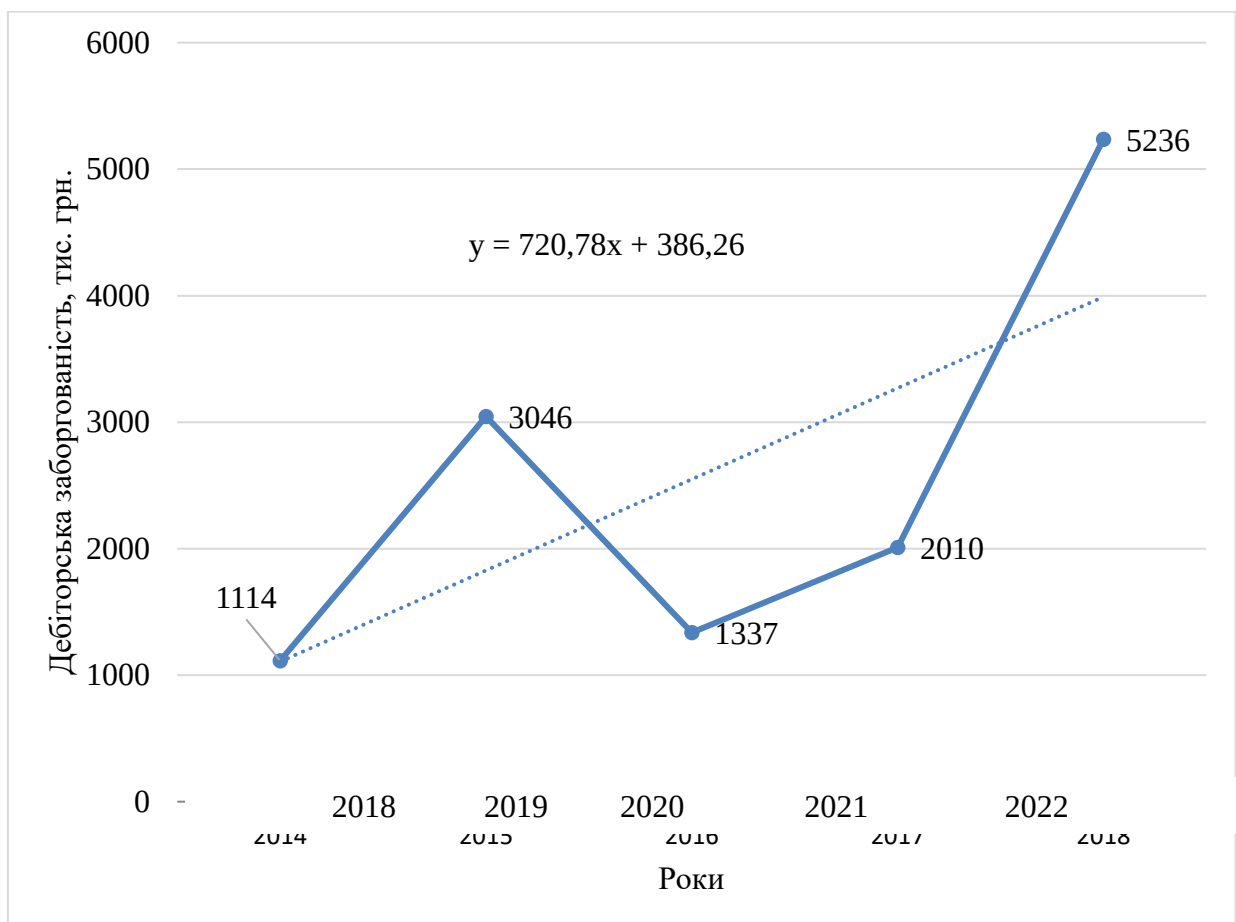

Рис. 2.1. Динаміка суми дебіторської заборгованості (на кінець року) ТОВ «Добра-Красноставка», млн. грн.

Як ілюструють дані рис. 2.3, розмір дебіторської заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка» у останні 5 років зростав майже рівномірно від 1,1 млн. грн. у 2018 р. до 5,2 млн. грн. у 2022 р. На підставі вирівняного методом найменших квадратів рівня заборгованості та розрахованого рівняння, що його описує, можемо зробити висновок, що сума дебіторської заборгованості у ТОВ «Добра-Красноставка» щорічно збільшується в середньому на 720,7 тис. грн. Таке стрімке зростання дебіторської заборгованості вказує на значне вилучення коштів із обороту підприємства, що ускладнює його платоспроможність.

Аналіз стану дебіторської заборгованості в ТОВ «Добра-Красноставка» за останні 5 років в цілому та у розрізі окремих статей відображено в табл. 2.9.

Аналізуючи показники табл. 2.9, можна зазначити, що основну частину дебіторської заборгованості у ТОВ «Добра-Красноставка» становить заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги. В цілому даний вид

заборгованості збільшився у ТОВ «Добра-Красноставка» із 11,1 млн. грн. у 2018 р. до 52,1 млн. грн. у 2022 р. Середньорічний розмір дебіторської заборгованості усіх видів при цьому у 2022 р. складав 5,2 млн. грн., що на 4,1 млн. грн. більше, ніж у базисному 2018 р.

Таблиця 2.9

Склад та динаміка дебіторської заборгованості в ТОВ «Добра-Красноставка»
(станом на кінець року), тис. грн.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2018 р., +;-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1111	2943	1163	1948	5213	4102
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0	49	168	62	23	23
Інша поточна дебіторська заборгованість	3	54	6	0	0	-3
Разом	1114	3046	1337	2010	5236	4122

В 2018 – 2022 роках в структурі дебіторської заборгованості дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги становила від 87,0% до 99,7%.

Як видно з табл. 2.7, тривалість погашення дебіторської заборгованості в ТОВ «Добра-Красноставка» у 2018-2022 рр. практично не змінювалась від 44 днів до 45 днів. Для розрахунку кількісного впливу кожного з чинників, що зумовили збільшення тривалості погашення дебіторської заборгованості, застосуємо метод факторного аналізу шляхом елімінування. Для цього необхідно розрахувати умовний показник тривалості погашення дебіторської заборгованості як відношення значення чистого доходу за базисний 2018 р. до значення середньорічної суми дебіторської заборгованості у 2022 р. Результати розрахунків наведено у табл. 2.10.

Почнемо аналіз розрахунків з постачальниками в ТОВ «Добра-Красноставка» змін, які відбулися в їх складі на кінець 2022 року порівняно з 2018 роком, а також у питомій вазі цих розрахунків в загальній сумі поточних зобов'язань (таблиця 2.10).

У ТОВ «Добра-Красноставка» у 2022 році в порівнянні з 2018 роком заборгованість за товари, роботи і послуги зросла на 4870 тис. грн. Разом з ти зросла заборгованість за розрахунками з оплати праці на 28 тис. грн. та за розрахунками з бюджетом на 425 тис. грн. Якщо в 2018 році ця заборгованість становила 184 тис. грн., то в 2022 році вона збільшилась до 609 тис. грн.

ВТОВ «Добра-Красноставка» у період з 2018 по 2022 роки збільшується питома вага заборгованості постачальників в загальній сумі поточних зобов'язань підприємства. Так в 2022 році вона склала 91,4%, що на 4,0 в.п більше, ніж в 2018 році.

Таблиця 2.10

Аналіз змін складу розрахунків з кредиторами вТОВ «Добра-Красноставка», тис. грн.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р до 2018р. (+;-)
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	2798	1026	2129	6347	7668	4870
за розрахунками з бюджетом	184	181	265	373	609	425
за розрахунками зі страхування	6	10	7	0	0	-6
за розрахунками з оплати праці	13	19	23	32	41	28
Поточні зобов'язання	3285	1810	2632	6996	8720	5435
Питома вага заборгованості в загальній сумі поточних зобов'язань, %	91,4	68,3	92,0	96,5	95,4	4,0в.п.

Розглянемо динаміку середньорічної суми кредиторської заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка» на підставі рис. 2.2.

Як ілюструють дані рис. 2.2, розмір кредиторської заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка» у останні 5 років зростає досить значними темпами від 2,7 млн. грн. у 2018 р. до 7,6 млн. грн. у 2022 р. У 2019 році відбувся незначний спад до 1,0 млн. грн. На підставі вирівняного методом найменших квадратів рівня середньорічної заборгованості та розрахованого рівняння, що його описує, можемо зробити висновок, що сума кредиторської заборгованості у ТОВ «Добра-Красноставка» щорічно зростала в середньому на 1,5 млн. грн.

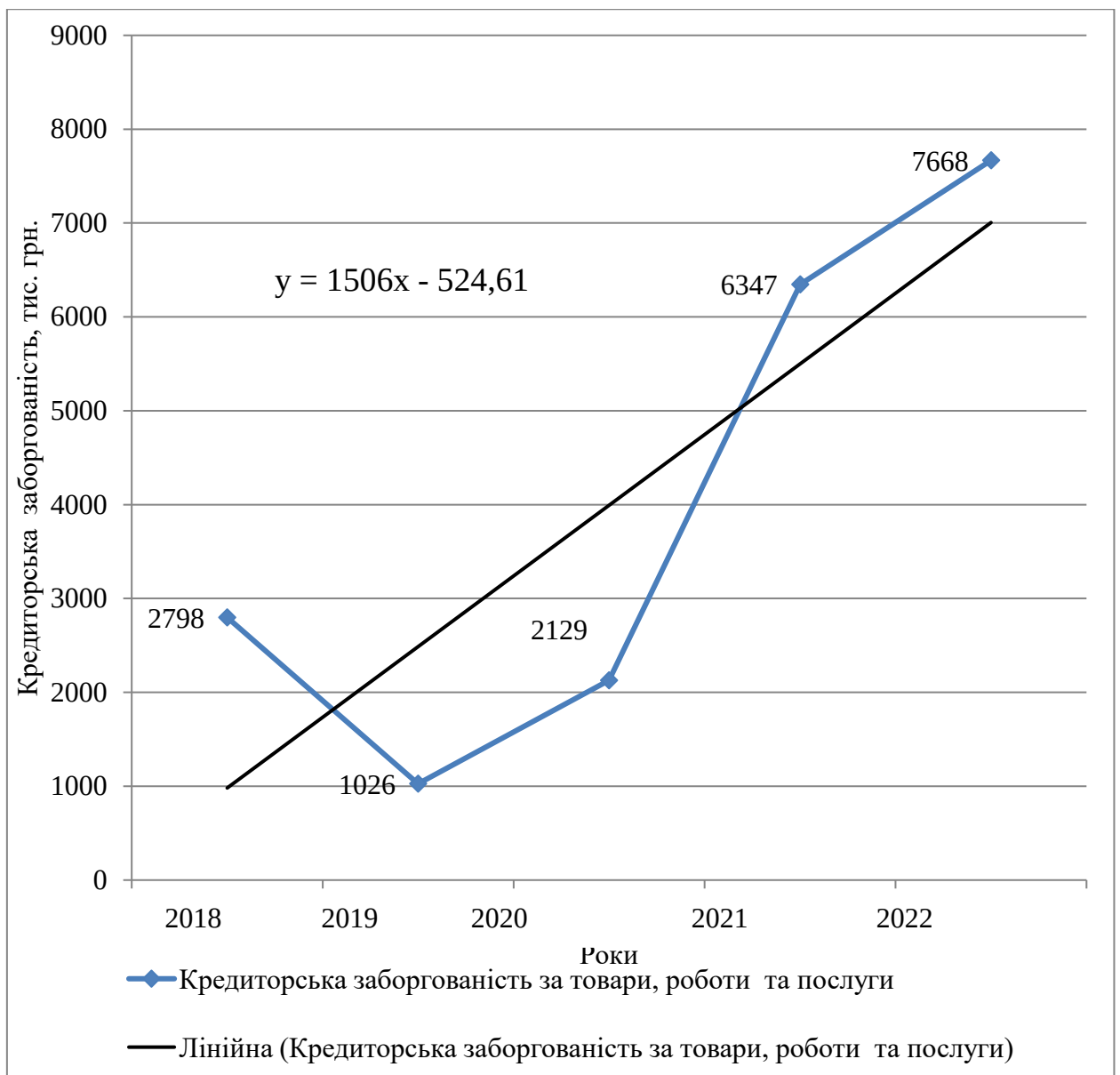

Рис. 2.2. Динаміка середньорічної суми кредиторської заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка»

Аналіз змін питомої ваги кредиторської заборгованості наведено в таблиці 2.12.

Слід зазначити, що за період, що досліджувався в ТОВ «Добра-Красноставка» зменшилась питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом та питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування – на 0,4 в.п. Разом з тим збільшилась кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями на 1,1 в.п.

Таблиця 2.12

Аналіз змін питомої ваги кредиторської заборгованості в ТОВ «Добра-Красноставка»

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р до 2018р., (в.п.)
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	93,2	83,0	87,9	94,0	92,2	-1,1
за розрахунками з бюджетом	6,1	14,6	10,9	5,5	7,3	1,2
за розрахунками зі страхування	0,2	0,8	0,3	0,0	0,0	-0,2
за розрахунками з оплати праці	0,4	1,5	0,9	0,5	0,5	0,1
Всього:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0

Під час аналізу заборгованості перед постачальниками слід урахувувати, що вона одночасно є джерелом покриття заборгованості покупців. Тому варто порівняти суми цих заборгованостей. Якщо перша перевищує другу, то це свідчить про імобілізацію власного капіталу в дебіторську заборгованість.

Таке порівняння проведемо за допомогою складання розрахункового балансу. Складемо розрахунковий баланс ТОВ «Добра-Красноставка», діяльність якого аналізуємо (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13

Розрахунковий баланс ТОВ «Добра-Красноставка», 2022 р.

Покупці	Тис. грн.	Постачальники	Тис. грн.
Заборгованість покупців за товари, роботи та послуги	5213,0	Заборгованість перед постачальниками за товари, роботи та послуги	7667,6
Розрахунки за іншими операціями	22,8	Розрахунки за іншими операціями	650,4
Усього	5235,8	Усього	8318,0
Перевищення заборгованості покупців над заборгованістю перед постачальниками	3082,2		
Баланс	8318	Баланс	8318

Як бачимо, заборгованість покупців значно перевищує заборгованість постачальників. Сума перевищення становить 3,0 млн. грн. Це свідчить про відвернення власних коштів з обороту, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства.

Отже, в ТОВ «Добра-Красноставка» стан розрахунків з контрагентами заслуговує на негативну оцінку. Загальна сума заборгованості покупців збільшилась на кінець 2022 року в порівнянні з 2018 роком на 41,2 млн. грн. Заборгованість перед постачальниками також зростає протягом п'яти років.

2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку розрахунків з контрагентами

У сучасних умовах облікова політика суб'єкта підприємництва здійснюється самостійно, враховуючи економічну, організаційно-управлінську політику своєї діяльності. Зміни в системі суспільних відносин й умов функціонування об'єктів господарювання визначають необхідність серйозної трансформації обліку й облікового інструментарію, у якому принципове значення належить обліковій політиці підприємства як найважливішому елементу забезпечення достовірної, своєчасної та надійної інформації, необхідної внутрішнім і зовнішнім користувачам.

Облікова політика ТОВ «Добра-Красноставка» впливає на підсумкові показники діяльності суб'єкта підприємництва, галузі в цілому, дозволяє формувати достовірну бухгалтерську (фінансову) та управлінську звітність і є важливим інструментом оптимізації податкового навантаження підприємства. Чинна система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку і звітності має чітко визначену техніку формування та розкриття облікової політики для цілей бухгалтерського обліку, звітності та оподаткування.

Сучасна законодавча та нормативна база щодо бухгалтерського обліку забезпечує самостійність у виборі облікової політики, що відображає її вплив на ефективність облікового процесу, забезпечення повноти і вірогідності відображення майнового і фінансового становища суб'єкта підприємництва.

Формування облікової політики та організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Добра-Красноставка» регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Бухгалтерський облік на підприємстві здійснюється безпосередньо з дня його реєстрації. Бухгалтерський облік у досліджуваному підприємстві має надзвичайно велике значення, адже без точного і всебічного обліку неможливо прийняти правильне управлінське рішення. Вдало (в межах законодавчого та нормативно-правового поля) побудований бухгалтерський облік дає змогу знайти ефективне рішення, проконтролювати його виконання та спрогнозувати виробничо-організаційні й фінансово-економічні дії. Бухгалтерська інформація є головною ланкою інформаційної бази і від її достовірності та своєчасності залежить правильність прийняття управлінських рішень. Саме бухгалтерський облік виконує функції контролю за виробничими і невиробничими витратами та станом фінансово-господарської діяльності.

Оскільки основою інформаційної системи підприємства є бухгалтерський облік, то проблеми його організації та методології набувають особливої ваги та потребують комплексного підходу. Загальні правила організації та методики бухгалтерського обліку визначаються законодавством та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в

Україні. Разом з тим, нормативами передбачені альтернативні, організаційні та методичні, підходи до ведення бухгалтерського обліку кожним суб'єктом підприємництва. Тобто кожне підприємство має прийняти правила та методи, які надавали б найбільш об'єктивну, корисну та своєчасну інформацію про його діяльність з метою внутрішнього управлінського використання та надання інформації зацікавленим зовнішнім користувачам. Отже, сукупність правил, обраних та розроблених для ведення бухгалтерського обліку в ТОВ «Добра-Красноставка» є обліковою політикою.

Аналіз стану облікової політики ТОВ «Добра-Красноставка» та практики формування і застосування дозволяє визнати те, що в сучасних умовах господарювання процесу її формування та удосконалення приділяється недостатньо уваги з боку облікових працівників та адміністрації підприємства. Так, теоретичних і практичних розробок потребують питання формування облікової політики підприємства та її практичного використання, а саме:

- формування та упорядкування понятійного апарату;
- розробка методики формування облікової політики підприємства;
- забезпечення документального супроводу облікової політики;
 - дослідження та постійне удосконалення реалізації облікової політики, з метою задоволення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової звітності;
 - вивчення можливостей та застосування їх при використанні облікової політики при здійсненні господарського контролю.

Нормативними документами, що регулюють бухгалтерський облік у ТОВ «Добра-Красноставка», є обов'язковість документального оформлення облікової політики підприємства відповідним розпорядчим документом: Наказ керівника підприємства «Про облікову політику». Найбільш прийнятним для оформлення облікової політики є документ у вигляді Положення про облікову політику підприємства. Саме його використовують у виробничо-господарській діяльності досліджуваного підприємства. Окремі елементи облікової політики виносяться у додатки до положення, що сприяє ознайомленню з ними саме тих працівників, на яких покладається

відповідальність за дотримання конкретних норм облікової політики. Наказ про облікову політику ТОВ «Добра-Красноставка» Гайсинського району Вінницької області наведено у додатку А.

У ТОВ «Добра-Красноставка» застосовують журнально-ордерну форму обліку (рис. 2.1), основними реєстрами при якій є журнали-ордери. Журнали-ордери представляють собою накопичувальні відомості, в яких систематизація і групування документів ведеться в хронологічному порядку в розрізі кореспондуючих рахунків. Кількість таблиць у журналах-ордерах залежить від ступеня деталізації обліку. За потреби розробляються і застосовуються додаткові реєстри у вигляді допоміжних таблиць.

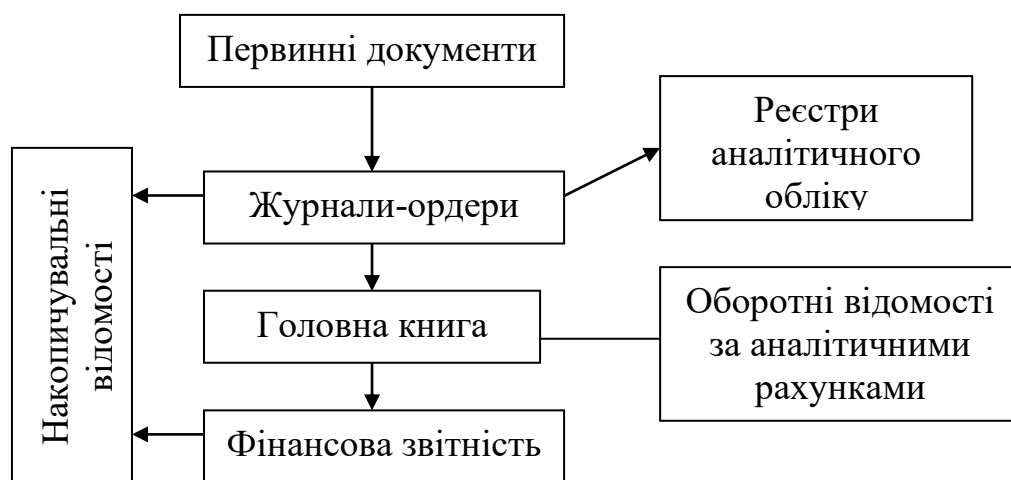

Рис. 2.3. Схема журнально-ордерної форми обліку в ТОВ «Добра-Красноставка»

Ведення записів у журналах-ордерах здійснюється у порядку однобічної реєстрації. Реєструються тільки кредитові обороти в кореспонденції з дебетовими. За синтетичними рахунками з великою номенклатурою облікових об'єктів, які мають значну кількість щомісячних господарських операцій, аналітичний облік ведуть у допоміжних відомостях і виробничих звітах, побудованих за дебетовою ознакою. Дані цих реєстрів потім переносять в журнали-ордери. Записи в облікових реєстрах проводять в міру надходження документів або підсумками за місяць залежно від характеру і змісту операції. На документах, дані яких включені до журналів-ордерів, відомостей, реєстрів й аркушів-розшифрувань, вказують номери відповідних

реєстрів і порядкові номери записів в них (номер рядка). Підсумкові дані в журналах-ордерах за кожним синтетичним рахунком в обов'язковому порядку необхідно звіряти з даними інших облікових реєстрів, в яких відображені записи за відповідними кореспондуючими рахунками.

Головну книгу використовують для узагальнення даних журналів-ордерів, взаємної перевірки правильності проведення записів за окремими синтетичними рахунками і складання бухгалтерського балансу за звітний період. У головній книзі відображаються залишки за рахунками, за якими вони були на початок місяця, поточні обороти і залишки на кінець місяця за відповідними синтетичними рахунками. У Головній книзі записи здійснюють за дебетом рахунків у кореспонденції з кредитом відповідних рахунків, тоді як у журналах-ордерах записи роблять за кредитом у кореспонденції з рахунками котрі дебетуються, що забезпечує взаємний контроль показників.

Документальне оформлення всіх господарських операцій здійснюється у виробничих підрозділах, відповідно до діючого у підприємстві Робочого плану рахунків, розробленого на основі Топового плану рахунків. У відповідні строки матеріально-відповідальні особи здають належним чином оформлені первинні документи до бухгалтерії підприємства. З метою правильної організації системи бухгалтерського обліку на підприємстві в ТОВ «Добра-Красноставка» розроблений головним бухгалтером і діє План-графік документообігу (додаток Б), згідно якого первина документація вчасно оформляється і надходить до бухгалтерії для подальшої обробки.

Усі документи подаються до бухгалтерії у строки, встановлені керівником та головним бухгалтером підприємства. При цьому забороняється приймати до виконання та оформляти первинні документи за операціями, які суперечать законодавству. Такі документи передаються безпосередньо бухгалтеру для прийняття відповідних рішень.

Бухгалтерську службу в ТОВ «Добра-Красноставка» очолює головний бухгалтер Г.М. Борівська. Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» до її обов'язків належать: дотримання законодавчих та нормативних вимог по складанню правдивої і своєчасної фінансової звітності; виконання облікової політики підприємства і всього

процесу ведення бухгалтерського обліку, а також виконання податкової, контрольної та аналітичної функції бухгалтерського обліку; забезпечення перевірки стану обліку у всі підрозділах підприємства.

Встановлення структури апарату бухгалтерії, яка якнайбільше відповідала б конкретним умовам роботи підприємства, правильна розстановка кадрів на окремих ділянках облікового процесу є важливою передумовою раціональної організації облікового процесу на підприємстві.

Під керівництвом головного бухгалтера облікову роботу в підприємстві організовують: бухгалтер з обліку розрахункових операцій, бухгалтер з обліку касових операцій, бухгалтер з обліку необоротних активів, бухгалтер з обліку оборотних активів. Структуру бухгалтерської служби ТОВ «Добра-Красноставка» показано на рисунку 2.4.

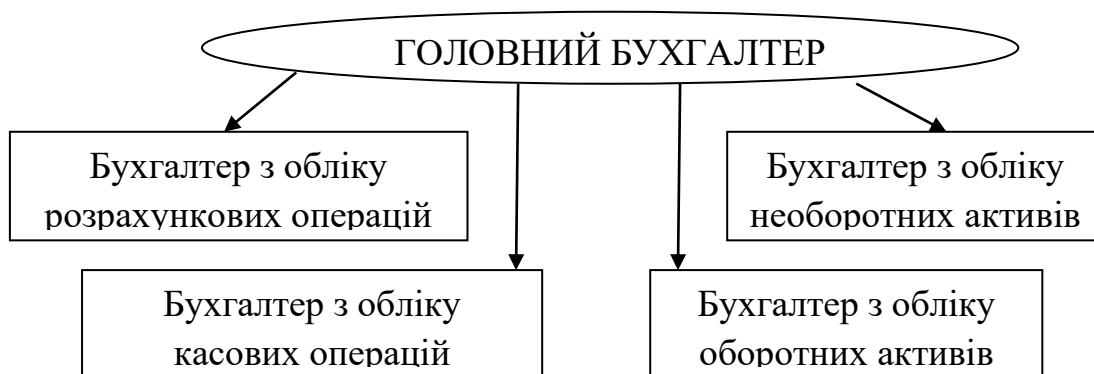

Рис. 2.4. Структура бухгалтерської служби ТОВ «Добра-Красноставка»

Стан облікового процесу в досліджуваному підприємстві побудований за принципом централізації. Суть його полягає у тому, що весь обліковий процес зосереджений в центральній бухгалтерії та підпорядкований головному бухгалтеру. В підрозділах підприємства, бригадах, на фермах здійснюється лише первинний облік. Належним чином заповнені первинні документи надходять до бухгалтерії, де здійснюється їх перевірка, опрацювання, звірка та всі записи в облікових регістрах.

Розподіл обов'язків у ТОВ «Добра-Красноставка» зроблено з урахуванням кваліфікаційного рівня кожного бухгалтера та стажу роботи за спеціальністю.

Облікова політика щодо кожного об'єкту обліку потребує усестороннього підходу до прийняття рішення з урахуванням особливостей облікового процесу підприємства. Облікова політика щодо розрахунків з

контрагентами вимагає чітко визначених положень та завдань, що забезпечать у майбутньому безперебійне формування інформаційної економічної бази з метою відображення усіх процесів обліку: від первинного до синтетичного. Первинний облік за розрахунками з контрагентами має свої особливості, які вимагають своєчасності відображення господарських операцій на рахунках обліку, що забезпечить у майбутньому використання цієї інформації для формування регістрів аналітичного і синтетичного обліку, здійснення аналізу виконання договірних зобов'язань, проведення взаємозвірки розрахунків між контрагентами, виявлення прострочки платежів та невиконання умов договору.

Відповідно до облікової політики ТОВ «Добра-Красноставка» формування пакету первинних документів здійснюється безпосередньо у бухгалтерії досліджуваного підприємства. Приймання первинних документів відбувається від інших підприємств або інших працівників підприємства. Документи від інших підприємств надходять до бухгалтерії ТОВ «Добра-Красноставка» поштою (у т.ч. електронною), телетайпом, факсом, кур'єрською доставкою тощо. При отриманні таких документів відповідальна особа перевіряє правильність їх доставки: цілісність конвертів, чи наявні всі сторінки документу та додатки. Після перевірки документи підлягають бухгалтерському опрацюванню, тобто здійснюється сукупність робіт з підготовки первинних документів для запису показників господарської операції в облікові регістри зведеного, аналітичного та синтетичного обліку. Обробка документів здійснюється завдяки систематизації даних, то бухгалтерській обробці підлягають лише правильно оформлені первинні документи.

Головний бухгалтер досліджуваного підприємства здійснює перевірку за формою (перевіряє повноту і правильність оформлення документів, наявність у них обов'язкових реквізитів) і за змістом (встановлює відповідність господарської операції чинному законодавству, логічний зв'язок між окремими показниками).

Особливою ділянкою бухгалтерського обліку в ТОВ «Добра-Красноставка» є облік розрахунків з контрагентами, який здійснюється з

моменту укладення та підписання договірних зобов'язань, де розкривається суть та умови угоди, обов'язки та відповідальність сторін щодо виконання умов договору. Юридичне засвідчення співпраці договірними засадами на підприємстві не оформляється бухгалтерськими записами і не фігурує в облікових регістрах, але належить до етапу первинного обліку, оскільки договір містить відомості про господарську операцію. Договір-угода є письмовим свідоцтвом, яке фіксує та підтверджує факт здійснення господарської операції, включаючи розпорядження та дозволи власника на їх проведення. Бухгалтерські записи формуються в момент переходу права власності на продукцію, підставою для здійснення яких є первинні документи.

Первинні джерела інформаційного забезпечення обліку розрахунків з контрагентами в ТОВ «Добра-Красноставка» це: рахунки-фактури, рахунки, акти приймання-передачі виконаних робіт, наданих послуг, товарно-транспортні накладні тощо. Основним первинним документом, що свідчить про відвантаження покупцям готової продукції, товарів, інших цінностей є накладна чи товарно-транспортна накладна. Цей документ виписує підприємство-продавець (ТОВ «Добра-Красноставка») на дату відвантаження, вказуючи найменування продукції, одиниці виміру, кількість, ціну за одиницю. Окрім цього вказуються банківські реквізити підприємства-продавця, найменування покупця. Накладна виписується у 2-х екземплярах, один з яких залишається у продавця, 2-й – у покупця. При здійсненні факту відпуску готової продукції зі складу досліджуваного підприємства виникає дебіторська заборгованість за товарними операціями. Для підтвердження факту погашення дебіторської заборгованості бухгалтер користується випискою банку, прибутковим касовим ордером, або розрахунком за бартерним контрактом. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів складаються зведені облікові документи. Для відображення в обліку нарахування заборгованості покупцям (замовникам) в ТОВ «Добра-Красноставка» використовують: Реєстр документів з реалізації готової продукції, біологічних активів (безготівкові розрахунки) (ф. № 6.1 с.-г.).

Схема обробки первинних документів та обліку заборгованості покупців (замовників) в ТОВ «Добра-Красноставка» наведена на рис. 2.3. Дана схема руху облікової інформації слугує алгоритмом здійснення обліку розрахунків з контрагентами, що забезпечує безперебійний процес відображення в обліку фактів здійснення розрахункових операцій з дебіторами і кредиторами.

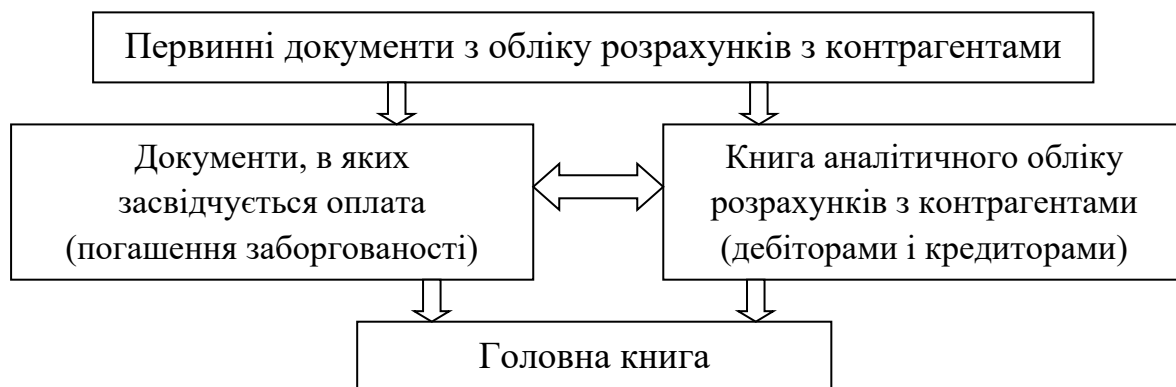

Рис. 2.5. Схема формування, руху та обробка облікової інформації за розрахунками з контрагентами в ТОВ «Добра-Красноставка»

Бухгалтерські записи в регістрах аналітичного і синтетичного обліку проводять на підставі первинних документів, сформованих відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку.

Отже, первинна документація в ТОВ «Добра-Красноставка» формується у момент проведення кожної господарської операції, або безпосередньо після її завершення. Первинні документи складаються на бланках типових або спеціалізованих форм, затверджених Міністерством статистики України.

Аналітичний і синтетичний облік операцій розрахунків з контрагентами в ТОВ «Добра-Красноставка» здійснюють відповідно до чинного законодавства України. Своєчасність надходження первинної документації забезпечує вчасне відображення облікових даних у регістрах синтетичного та аналітичного обліку.

Аналітичний облік ведеться за місцями зберігання і обліковими (товарними) партіями, при визначенні ознак яких приймається до уваги:

характер продукції, можливість зберігання вантажу в процесі перевезення тощо.

Синтетичний облік є завершальним етапом процесу бухгалтерського обліку, де узагальнюються дані первинного, зведеного та аналітичного обліку. Узагальнені дані синтетичного обліку використовуються для складання фінансової звітності.

Бухгалтерський облік розрахунків з дебіторами обов'язково передбачає своєчасне відображення на рахунках обліку господарських операцій та документальне їх підтвердження. Одним із видів розрахунків з дебіторами є розрахунки за плановими платежами, коли умовами договору передбачена оплата продукції не за окремими операціями постачання, а шляхом періодичного переказування коштів у певні терміни та в установлених розмірах незалежно від обсягів отриманої продукції. Такі розрахунки вважаються зручними для обох сторін договору-угоди.

У бухгалтерії ТОВ «Добра-Красноставка» облік розрахунків з дебіторами обліковують на рахунках 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»; 37 «Розрахунки з різними дебіторами». За дебетом цих рахунків обліковують нараховану заборгованість покупцям та замовникам, різним дебіторам. За кредитом цих рахунків обліковують погашення заборгованості у випадку надходження коштів від покупців (замовників), різних дебіторів на рахунок в банк або готівки на підприємство.

Основну групу дебіторів і левову частку дебіторської заборгованості складають покупці (замовники) досліджуваного підприємства. Для відображення операцій за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» в ТОВ «Добра-Красноставка» використовують не всі документи, рекомендовані до застосування в обліковій практиці, а лише ті, які необхідні для відображення конкретних операцій без дублювання їх змісту в інших документах цієї ділянки обліку, тобто Відомість аналітичного обліку за рахунком 36 (ф. № 6.6 с.-г.); Відомість аналітичних даних про доходи за рахунками 71, 72, 73, 74, 79 (ф. № 6.7 с.-г.); Оборотну відомість за аналітичними рахунками з реалізації продукції, біологічних активів, товарів, робіт та послуг, виробничих запасів (ф. № 6.8 с.-г.). У Відомості

аналітичного обліку за рахунком 36 (ф. № 6.6 с-г.) на кожного покупця відведено декілька рядків, а якщо обсяг реалізації великий, то відкривають окремо відомість на такого покупця. У відомість записують номери первинних документів, за якими було здійснено факт відвантаження продукції, суму нарахованої заборгованості, кореспонденцію рахунків.

Слід відмітити те, що обліковий процес розрахунків з покупцями та замовниками у ТОВ «Добра-Красноставка» організований на достатньому методологічному та практичному рівні. Практично всі розрахунки з покупцями і замовниками проводяться через банківські установи. У випадку порушення умов договору в частині поставок та погашення дебіторської заборгованості здійснюється періодична взаємна звірка дотримання термінів відвантаження продукції та погашення зобов'язань дебітором.

Згідно Наказу про облікову політику ТОВ «Добра-Красноставка» оцінку дебіторської заборгованості здійснюють за чистою реалізаційною вартістю, яка визначається як різниця між сумою первісної вартості і резерву сумнівних боргів, тобто методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості. Визнання зобов'язань проводиться за операціями передачі майна, виконання робіт, надання послуг, сплату грошей, відшкодування шкоди, повернення безпідставно придбаного майна.

У бухгалтерському обліку непогашена заборгованість покупцем чи замовником вважається товарною дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги. Підставою для відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку є господарські договори та первинні документи, що засвідчують факт здійснення господарської операції. Покупці та замовники у своїй діяльності можуть видавати аванси під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт (надання послуг). Авансові платежі оформляються платіжними дорученнями, в яких робиться посилання на відповідний нормативний акт або договір купівлі матеріальних цінностей.

Протягом 2020 податкового року в ТОВ «Добра-Красноставка» були здійснені наступні операції щодо розрахунків з покупцями та замовниками.

Нараховано заборгованість покупцям за відвантаження насіння озимої пшениці відображають наступною бухгалтерською проводкою:

Дебет рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» 23650 грн

Кредит рахунку 70 «Доходи від реалізації» 23650 грн

Заборгованість за послуги з доставки цієї продукції, а також за реалізовані виробничі запаси відображають:

Дебет рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» 3690 грн

Кредит рахунку 71 «Інший операційний дохід» 3690 грн

Погашення заборгованості покупцями відображається:

Дебет рахунку 31 «Рахунки в банках» 27340 грн

Кредит рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» 27340 грн

Отже, у ТОВ «Добра-Красноставка» системний підхід до організації обліку розрахунків з дебіторами та врахування усіх пунктів договору між сторонами забезпечує належний процес обліку та формування вихідної інформації для зацікавлених осіб та керівництва підприємства з метою прийняття правильних управлінських рішень.

Під час здійснення виробничо-господарської діяльності ТОВ «Добра-Красноставка» періодично здійснює оновлення матеріально-технічної бази. Операції з придбання необоротних та оборотних активів мають бути підтверджені документально. Так, надходження основних засобів обов'язково відображається у відповідному первинному документі. Для оприбуткування (ремонт, реконструкції) основних засобів, придбаних у постачальника, в ТОВ «Добра-Красноставка» використовують наступні документи:

- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення основних засобів (ф. № ОЗСТ-1), який застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію, а також для виключення зі складу основних засобів при передачі іншому підприємству (організації). При оформленні приймання основних засобів акт складається в одному примірнику на кожний окремий об'єкт приймальною комісією, призначеною наказом керівника підприємства. Акт, після його оформлення, з прикладеною технічною документацією, що належить до даного об'єкта, передається до бухгалтерії підприємства, підписується головним бухгалтером та затверджується керівником підприємства;

- Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих об'єктів (ф. № ОЗСГ-2) застосовують у випадку ремонту техніки, який здійснює ремонтна підрядна організація. Порядок його оформлення аналогічний попередньому документу.

Приймання матеріальних цінностей (оборотних активів для забезпечення потреб виробництва та управління) в ТОВ «Добра-Красноставка» супроводжується перевіркою відповідності якості, кількості й комплектності товарів їх характеристики та технічним умовам, зазначеним у договорі.

Оприбуткування на склад ТОВ «Добра-Красноставка» запасів від постачальників оформляється на підставі товарно-транспортних накладних (ТТН), рахунків-фактур, вантажних митних декларацій тощо. ТТН виписують при доставці товарів автомобільним транспортом. Залежно від особливостей товарно-матеріальних цінностей і згідно з умовами договору до товарно-транспортних накладних або рахунка-фактури за потреби додаються документи, що підтверджують кількість товарів та їхню якість (свідоцтва про якість, сертифікати, довідки про результати лабораторних аналізів).

При доставці матеріальних цінностей на склад ТОВ «Добра-Красноставка», завідувач складу обов'язково оприбутковує певний вид запасів і виписує Приймальну квитанцію.

Погашення заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка» перед постачальниками та підрядниками здійснюють готівковими коштами та безготівковими, тобто з каси підприємства або з поточного рахунку, оформивши для цього видатковий касовий ордер або платіжне доручення в обслуговуючому банку.

Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками (іншими кредиторами) в ТОВ «Добра-Красноставка» застосовують пасивні рахунки 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями». Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками ведеться в Журналі-ордері № 3 В с.-г. та Реєстрі операцій за розрахунками з постачальниками та підрядниками №3.3с.-г.

Матеріальні цінності оплачені, але не одержані на склад до кінця місяця,

в ТОВ «Добра-Красноставка» оприбутковують в міру надходження, відмічаючи їх вартість за кредитом рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» в кореспонденції з дебетом рахунків з обліку цих цінностей. У міру фактичного надходження матеріальних цінностей у Журналі-ордері № 3 В с.-г. та Відомості аналітичного обліку у відповідних графах записують номер складу або прибуткового документа і роблять відповідну відмітку про оприбуткування (за дебетом рахунків з обліку матеріальних цінностей та кредитом рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»). При значній кількості розрахункових операцій дані попередньо накопичують в Реєстрі операцій за розрахунками з постачальниками та підрядниками (ф. № 3.3 с.-г.), який відкривається на кожного постачальника (підрядника).

Щомісяця обороти з Реєстрів переносять в Журнал-ордер № 3 В с.-г. та Відомість аналітичного обліку за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», де на кожного постачальника (підрядника) відведено окремий рядок. Записи в Журналі-ордері № 3 В с.-г. та Відомості аналітичного обліку і Реєстрі за виконані підрядником роботи і надані послуги проводять на підставі розрахункових документів у міру їх приймання. Заборговані підрядникам суми показують у кореспонденції з дебетом рахунків, на які відноситимуть відповідні витрати.

У кінці звітного періоду (місяця, кварталу, року) кредитові обороти з Журналу-ордера № 3 В с.-г. переносять у Головну книгу в дебет кореспондуючих рахунків.

На рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» у досліджуваному підприємстві відображають не лише розрахунки з підприємствами, організаціями та особами за отримані товарно-матеріальні цінності, прийняті (виконані роботи) та надані послуги, а також включаючи надання електроенергії, води тощо, а також послуги з доставки або переробки матеріальних цінностей, розрахункові документи які надійшли.

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками і підрядниками ведуть за кожним окремо пред'явленим рахунком, що забезпечує можливість отримання необхідних даних за постачальниками, за розрахунковими

документами, термін оплати яких (визначений умовами договору) не настав, за неоплаченими у термін розрахунковими документами, невідфактурованими поставками.

Керуючись типовим Планом рахунків у ТОВ «Добра-Красноставка» розроблений і використовується Робочий план рахунків, за допомогою якого здійснюють відображення операцій на рахунках за розрахунками з постачальниками і підрядниками. Так, за досліджуваний період у підприємством було придбано вантажний автомобіль (попередньо оформлено короткостроковий кредит банку), таблиця 2.14.

Таблиця 2.14

Бухгалтерський облік з придбання вантажного автомобіля
в ТОВ «Добра-Красноставка» у 2022 році

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
	дебет	кредит	
Цільовий короткостроковий кредит банку зараховано на поточний рахунок підприємства (на придбання вантажного автомобіля)	311	601	960000
Перераховано постачальнику суму платежу за придбання вантажного автомобіля	631	311	960000
Відображено придбання вантажного автомобіля	152	631	800000
Нараховано податковий кредит з ПДВ за операцією придбання автомобіля	641	631	160000
Відображено витрати з придбання вантажного автомобіля (оплата праці водія, вартість витраченого пального)	152	661, 203	22800
Зарахування вантажного автомобіля до складу основних засобів	105	152	822800

При здійсненні розрахункових операцій у ТОВ «Добра-Красноставка» мають місце різні ситуації, але загалом розрахунки між контрагентами відповідають чинним положенням бухгалтерського обліку, узгоджуються усі юридичні питання та здійснюється достовірне відображення в обліку операцій за розрахунками з контрагентами.

Таким чином, стан бухгалтерського обліку та облікової політики в ТОВ «Добра-Красноставка» свідчить про відповідність методологічним вимогам та чинній законодавчо-нормативній базі. Це дозволяє зробити висновок про те, що працівники бухгалтерської служби мають ґрунтовні кваліфікаційні

навички, дотримується усіх вимог і принципів облікової політики, що сприяє належному веденню господарської, управлінської та фінансово-економічної діяльності досліджуваного підприємства.

З метою забезпечення належного виробничо-господарського процесу у ТОВ «Добра-Красноставка» доцільно періодично здійснювати економічний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно до принципів облікової політики.

Для аналізу заборгованості дебіторів і кредиторам скористаємося даними Звіту про фінансовий стан підприємства. Загальна сума дебіторської заборгованості на 01.01.2021 р. складає 4663 тис. грн. Підприємство має 2834 тис. грн поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, 1185 тис. грн – за виданими авансами, 108 тис. грн – за розрахунками з бюджетом, 536 тис. грн – інша поточна дебіторська заборгованість. Довгострокової дебіторської заборгованості досліджуване підприємство не має. Динаміку поточної дебіторської заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка» наведено у таблиці 2.15.

Дані таблиці 2.15 показують, що сума дебіторської заборгованості на кінець 2022 року порівняно з 2018 роком збільшилася майже у два рази. Значний ріст спостерігається за розрахунками за виданими авансами. Заборгованість покупців перед ТОВ «Добра-Красноставка» на кінець 2022 року склала 2834 тис. грн, що у 2 рази більше порівняно з 2018 роком.

Таблиця 2.15

Динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка»*, тис. грн

Вид заборгованості	Роки					2022 р. у % до 2018 р.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1512	1837	676	1547	2834	187,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
- за виданими авансами	459	343	3395	55	1185	258,2
з бюджетом	87	31	350	140	108	124,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	421	547	421	983	536	127,3
Усього поточної дебіторської заборгованості	2479	2758	4842	2725	4663	188,1

* суми на кінець року

Основними дебіторами ТОВ «Добра-Красноставка» є такі, які закупляють сільськогосподарську продукцію та продукцію її переробки: елеватори, інші заготівельні пункти, які купують зерно, овочі, молокозаводи, заготівельні контори та м'ясокомбінати, які купують тварин, консервні заводи, різноманітні посередницькі структури, малі приватні підприємства та інші організації, установи, які закупають готову продукцію сільського господарства для власного споживання або для перепродажу.

Великі заготівельні підприємства (та спеціалізовані, які мають обладнання для перевірки якості придбаної продукції нараховують заборгованість підприємству за придбану від них продукцію з урахуванням якісних показників). Наприклад, молокозаводи нараховують не лише за кількість реалізації молока, а за його жирність, охолодженість, забрудненість тощо; елеватори за сорт з урахуванням чистоти, натури зерна.

Перелік дебіторів та суми заборгованості перед ТОВ «Добра-Красноставка» наведено у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Дебітори та їх заборгованість перед ТОВ «Добра-Красноставка» на
01.01.2022 р.

Назва дебітора	Дата звірки	Сума заборгованості, тис. грн.
ТОВ «ГРІН ЛАЙМ»	23.10.22 р.	3,3
ТОВ «Ладжинхліб»	23.10.22 р.	2,5
ТОВ «ЮПТЕР»	26.10.22 р.	4,9
ТОВ «Агропромпереробка»	30.11.22 р.	4,6
ДК «Укртрансгаз» НАК «Нафтогаз України»	20.11.22 р.	3,7
ПП «Дельта»	27.11.22 р.	1,9
ТОВ «Гайсинський молокозавод»	21.12.22 р.	15,4
ЗАТ «Прилуктваринмаш»	22.12.22 р.	2,5

Дебіторська заборгованість, яка виникла в результаті операційної діяльності є нормальним явищем. Своєчасне погашення дебіторами договірних зобов'язань є свідченням того, що грошві ресурси будуть отримані вчасно і використані за призначенням для виробничих потреб. Основою взаєморозрахунків підприємств з дебіторами є Договори в яких

визначаються права й обов'язки кожної із сторін, якісні та кількісні показники, строки поставки, порядок та строки прийняття продукції, а також в договорі відображають ціну за одиницю продукції і штрафні санкції за порушення умов договорів. Дані первинних документів узагальнюються в необхідному розрізі в «Реєстрі документів по реалізації готової продукції» (ф. № 6.1 с.-г.); «Реєстрі документів по реалізації товарів, виробничих запасів, робіт та послуг» (ф. № 6.2 с.-г.); «Реєстрі документів щодо реалізації продукції, матеріалів, робіт і послуг за готівку (за цінами реалізації)» (ф. № 6.3 с.-г.). Підсумкові дані цих реєстрів за видами продукції і каналами реалізації переносять у «Відомість аналітичного обліку реалізації продукції, матеріалів, робіт і послуг» (ф. № 6.4 с.-г.), яка складається щомісяця.

У таблиці 2.17 наведено облік розрахунків ТОВ «Добра-Красноставка» з ТОВ «Гайсинський молокозавод» у 2020 році.

Таблиця 2.17

Бухгалтерський облік розрахунків ТОВ «Добра-Красноставка» з
ТОВ «Гайсинський молокозавод» (2022 рік)

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
Списано собівартість реалізованого молока	901	272	11,6
Нарахована заборгованість ТОВ «Гайсинський молокозавод» за реалізоване молоко	361	701	15,0
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	701	641	2,5
Зараховано кошти на поточний рахунок ТОВ «Нива» у банку	311	361	15,0

Для аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками призначено Відомість аналітичного обліку по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» (ф. 6.8 с.-г.), на підставі якої здійснюють записи в Журнал-ордер № 6 с.-г.

У випадку порушення договірних умов між контрагентами підприємство письмово виписує претензію з вказівкою повної назви і поштових реквізитів замовника претензії і підприємств яким виписується претензія, її дата і номер; обставини на підставі яких пред'явлена претензія, докази, які

підтверджують ці обставини, посилання на нормативні акти, вимог-претензії з вказівкою сум та перелік документів доданих до претензії, а також інших доказів. Документи, які підтверджують вимоги заявника додаються в оригіналі або належним чином засвідчених матеріальних копіях. Претензія підписується керівником або його заступником і надсилається адресатом рекомендованим або цінним листом. У місячний термін від дня отримання претензії вона має бути розглянута, про що заявникові надсилається письмова відповідь. У разі задоволення вимог претензій заявникові покривається сума основного збитку та пеня розмір якої визначається договором або законом.

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг та оцінюється за первісною вартістю.

Таким чином, аналіз дебіторської заборгованості доводить, що переважна її сума належить дебіторській заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги. Ознайомлення з документальним супроводом такого роду операцій доводить, що контрагенти дотримуються умов договору і своєчасно погашають суми заборгованостей ТОВ «Добра-Красноставка», що має позитивний вплив на економічні показники виробництва, оскільки кошти дебіторів залучаються до виробничого процесу сільськогосподарської продукції.

Довгострокової кредиторської заборгованості у ТОВ «Добра-Красноставка» немає. Поточні зобов'язання і забезпечення досліджуваного підприємства представлені у вигляді короткострокових кредитів банку; поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги; зобов'язань за розрахунками (з бюджетом, з оплати праці, з учасниками).

Динаміку та склад кредиторської заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка» наведено у таблиці 2.18. Дані таблиці 2.18 показують, що ТОВ «Добра-Красноставка» має кредиторську заборгованість в результаті

нормальної операційної діяльності. У 2022 році у досліджуваному підприємстві було прийнято рішення про оформлення короткострокового кредиту на суму 3500 тис. грн для придбання необхідних для виробничого процесу необоротних активів. Крім того, у 2022 році має місце кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (445 тис. грн), зобов'язання за розрахунками з бюджетом (334 тис. грн), з оплати праці (133 тис. грн), з учасниками (1085 тис. грн). Сума іншої поточної заборгованості на кінець 2022 р. складає 186 тис. грн. Всі названі показники кредиторської заборгованості мають стабільну динаміку і своєчасно погашаються ТОВ «Добра-Красноставка».

Таблиця 2.18

Динаміка кредиторської заборгованості ТОВ «Добра-Красноставка»*,
тис. грн.

Вид заборгованості	Роки					2022 р. у % до 2018 р.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Короткострокові кредити банків	507	-	-	-	3500	690,3
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	652	1405	1668	881	445	68,3
Зобов'язання за розрахунками:						
- з бюджетом	198	380	200	994	334	16,7
- з оплати праці	96	67	72	82	133	138,5
- з учасниками	989	867	1546	2128	1085	109,7
Інша поточна заборгованість	129	100	2117	1047	186	144,2

* суми на кінець року

Порівнюючи суми дебіторської і кредиторської заборгованості, слід наголосити на тому, що загальна сума кредиторської заборгованості у 2022 р. перевищує дебіторську на 1020 тис. грн, або 21,9 %, що є негативним фактом, оскільки ТОВ «Добра-Красноставка» використовує у своїй господарській діяльності грошові кошти, які за законом належать іншим суб'єктам підприємницької діяльності та державі (зобов'язання за податками й платежами). Аналізуючи структуру дебіторської і кредиторської заборгованості, слід зауважити, що у 2022р. сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги перевищує суму кредиторської за продукцію в 6,3 рази. Така ситуація є негативною для досліджуваного

підприємства, адже з виробничо-господарського товарообороту вилучена чимала сума коштів. Через прострочку платежу порушуються терміни придбання необхідних запасів виробничого призначення. Для здійснення господарсько-виробничої діяльності ТОВ «Добра-Красноставка» закупляє у постачальників виробничі запаси (пальне, насіння, добрива, будівельні матеріали тощо), отримує послуги з будівництва та ремонту техніки від підрядників, а тому своєчасність погашення дебіторської заборгованості забезпечує безперебійну роботу процесу закупівлі необоротних активів та виробничих запасів.

Розрахункові взаємовідносини між постачальниками й ТОВ «Добра-Красноставка» у процесі господарської діяльності передують укладання договорів купівлі-продажу товарно-матеріальних цінностей, договорів підряду на виконання різних робіт, надання послуг. За договором підряду підрядник зобов'язується виконати певну роботу за завданням замовника з його або своїх матеріалів, а замовник зобов'язується прийняти й оплатити виконану роботу. Замовник зобов'язаний оплатити виконану підрядником роботу після остаточної її здачі, якщо інше не передбачено законом чи договором (контрактом).

Бухгалтерський облік зобов'язань перед постачальниками та підрядниками у ТОВ «Добра-Красноставка» здійснюють відповідно до чинного законодавства та методологічних вимог. Зобов'язання з постачання товарів вважаються виконаними у момент фактичної передачі товарів покупцеві та переходу права власності на товари покупцеві. Оприбуткування матеріальних цінностей на склади ТОВ «Добра-Красноставка» супроводжується перевіркою відповідності якості, кількості та комплектності товарів їх характеристиці та технічним умовам, зазначеним у договорі та згідно з Інструкціями «Про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення та товарів народного споживання за якістю», «Про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення та товарів народного споживання за кількістю».

Порядок здавання-приймання матеріальних цінностей, що надходять від постачальника, передбачає дотримання договірних умов, а саме: вид

здавання-приймання; місце здавання-приймання матеріальних цінностей за кількістю і якістю; способи здавання-приймання матеріальних цінностей за якістю; порядок пред'явлення і розгляду претензій (нестача понад норми природної втрати в дорозі; нестача з вини постачальника; нестача з вини особи, яка супроводжує вантаж тощо).

Надходження матеріальних цінностей від постачальників оформляється на підставі товарно-транспортних накладних (ТТН), рахунків-фактур, вантажних митних декларацій тощо. ТТН виписують при доставці товарів автомобільним транспортом. Залежно від виду та особливих характеристик матеріальних цінностей і згідно з умовами договору до товарно-транспортних накладних або рахунка-фактури за потреби додаються документи, що підтверджують кількість товарів та їхню якість (свідчення про якість, сертифікати, довідки про результати лабораторних аналізів).

Отримання товарів безпосередньо зі складу постачальника здійснюється за дорученням, виписаним покупцем своєму представнику. Імпортний товар додатково оформляється вантажною митною декларацією.

Приймання виконаних підрядником робіт і послуг оформляється актами прийому робіт (послуг), у яких наводяться відомості про обсяг, якість і терміни виконаних робіт (послуг), їхню вартість. Послуги автотранспорту оформляються ТТН (замовленнями). Окремі роботи (послуги) можуть оформлятися іншими встановленими для них документами (квитанції, замовлення тощо). Належним чином оформлені документи підписуються стороною, яка передає, і стороною, яка приймає.

У ТОВ «Добра-Красноставка» мають місце розрахунки з контрагентами шляхом заліку взаємної заборгованості у випадку, коли покупець (замовник), у свою чергу, виступає постачальником (підрядником) товарів (робіт, послуг) своєму постачальнику (підряднику). Для здійснення заліку вимоги були зустрічними, тобто такими, які впливають з різних двох зобов'язань між двома особами з тим, щоб той, хто є боржником одного, був кредитором іншого. Наявність вказаних умов дає право будь-якій зі сторін провести залік у сумарному вираженні, заявивши про це іншій стороні. Здійснення взаєморозрахунків при допомозі бартерних операцій дещо спрощує схему

погашення взаємних заборгованосте, проте чинне законодавство вимагає здійснення додаткових операцій та процедур, що ускладнює роботу обліково-економічного аперету.

Таким чином, організація бухгалтерського обліку у ТОВ «Добра-Красноставка» та його облікова політика знаходяться в межах законодавчого та нормативно-правового поля, що забезпечує безперебійну роботу бухгалтерської служби досліджуваного підприємства і створює сприятливі умови для формування достовірної обліково-економічної інформації для задоволення потреб зацікавлених користувачів та подання звітності.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІК І АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З КОНТРАГЕНТАМИ

Система обліково-аналітичного забезпечення відіграє важливу роль у функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього й зовнішнього середовищ. Обліково-аналітичне забезпечення ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового й управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовуючи для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації шляхом застосування аналітичних і економіко-математичних методів дослідження, що уможливорює формування інформаційної бази для прийняття відповідних до ситуації рішень, зокрема в межах системи економічної безпеки підприємства.

Основними завданнями для обліково-аналітичного забезпечення мають бути:

- аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- облік господарських операцій за цільовими напрямками на базі бухгалтерського обліку;
- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних;
- планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом;
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації [8].

Ключове завдання системи обліково-аналітичного забезпечення як складової системи економічної безпеки підприємства полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в єдиний процес, виконання оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його

результатів для формування інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Зміст обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства визначається низкою факторів, серед яких: галузеві особливості діяльності підприємства, організаційно-правова форма функціонування, обсяг і ступінь диверсифікації фінансово-господарської діяльності, інші об'єктивні та суб'єктивні фактори.

У діючій системі нормативного та законодавчого регулювання бухгалтерського обліку і звітності є визначена техніка формування облікової політики для цілей бухгалтерського обліку й оподаткування. Проте відсутня методологічна та методична база її формування. Особливо гострими та недостатньо дослідженими є питання щодо критеріїв розробки облікової політики, принципів формування у відповідності зі специфікою галузі її впливу. В сучасному економічному середовищі облікова політика суб'єкта підприємництва не в повній мірі задовольняє потреби самостійних суб'єктів господарювання та їх окремих галузей, що відрізняються умовами функціонування. Чинні нині нормативні документи з бухгалтерського обліку недостатньо орієнтовані на розкриття специфічних сукупностей об'єктів обліку. Можливості облікової політики як чинника поліпшення показників фінансового стану значною мірою недовикористані, не прийнята необхідність коригувань в обліковій політиці при виникненні проблем у фінансово-господарській діяльності й організації облікового процесу.

Обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з контрагентами покликане містити наступні елементи: робочий план рахунків, форми первинних документів, необхідних для оформлення господарських операцій, форми документів для внутрішньої звітності, чітко визначений порядок проведення інвентаризації, методи оцінки активів і зобов'язань, правила та порядок проведення документообігу й технологія обробки облікової інформації, інших рішень, необхідних для ведення бухгалтерського обліку, а також ухвалення відповідної податкової політики.

Схематично процес функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення у ТОВ «Добра-Красноставка» має вигляд (рис. 3.1)

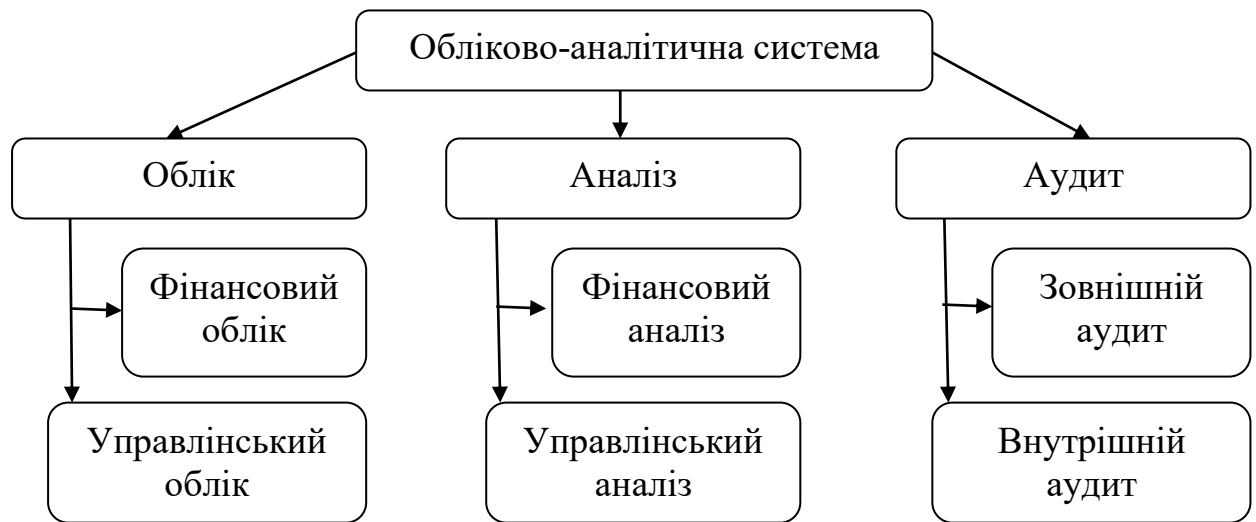

Рис. 3.1. Процес функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення ТОВ «Добра-Красноставка»

Механізм обліково-аналітичного забезпечення має передбачати збір економічної інформації, способи її узагальнення та аналізу, а також технології надання безпосереднім користувачам для оцінки рівня та стану економічної безпеки власного підприємства, його контрагентів, діяльність яких може вплинути на стан безпеки підприємства. Отже, основні напрями здійснення обліково-аналітичного забезпечення мають бути наступними і включати в себе:

- інформаційне забезпечення прийняття управлінських оперативних та стратегічних рішень;
- моніторинг рівня документального забезпечення обліково-аналітичної системи;
- подання достовірної інформації про наявні ресурси підприємства;
- формування бази даних дебіторів і кредиторів;
- нагадування про закінчення терміну погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Отже, якісне формування та ефективне використання обліково-аналітичного забезпечення у ТОВ «Добра-Красноставка» дозволить накопичувати інформацію про всі господарські операції підприємства у хронологічному порядку (за потреби у розрізі інших показників: дебіторів, кредиторів, сум дебіторсько-кредиторської заборгованості тощо). Якісне

обліково-аналітичне забезпечення створює сприятливі умови для оперативного використання економічної інформації з метою надання її внутрішнім і зовнішнім користувачам, керівникам вертикального та горизонтального управління тощо. Саме задоволення інформаційних потреб суб'єктів підприємництва є головним завданням обліково-аналітичного забезпечення.

Подальшого розгляду потребують процеси формування інформаційних каналів і вдосконалення процесу обробки первинної документації, розробка алгоритму управління розрахунками з контрагентами, систематичне проведення економічного аналізу розрахункових операцій з метою виявлення порушень чи відхилень від законодавчо-нормативної бази та своєчасне прийняття виважених управлінських рішень.

Основними пріоритетними напрямками управління розрахунками з контрагентами ТОВ «Добра-Красноставка» є:

- організація повного та достовірного обліку дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства і відображення облікових даних у його звітності;

- аналіз структури та динаміки заборгованості підприємства в попередніх періодах (оборотність дебіторської заборгованості, оборотність кредиторської заборгованості, середній термін обороту дебіторської заборгованості та зобов'язань, коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості, питома вага дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів підприємства, частка кредиторської заборгованості в загальному обсязі зобов'язань, відношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг), частка сумнівної дебіторської заборгованості в її загальному обсязі, співвідношення суми усіх зобов'язань підприємства і суми активів);

- оптимізація структури дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства;

- визначення кола потенційних контрагентів та суворе планування дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства на майбутні періоди;
- систематичний моніторинг дебіторської і кредиторської заборгованості;
- удосконалення кредитної політики щодо окремих дебіторів та формування її принципів й умов;
- прискорення процесу погашення дебіторської та кредиторської заборгованості за допомогою сучасних форм її реінвестування;
- здійснення ефективного контролю за формуванням та погашенням дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства.

З вищевикладеного розроблено алгоритм управління заборгованістю (рис.3.2) і запропоновано до практичного застосування у ТОВ «Добра-Красноставка».

Рис. 3.2. Алгоритм управління розрахунками з контрагентами у ТОВ «Добра-Красноставка»

Реалізація низки заходів, що запропоновані за цим алгоритмом, дозволить розв'язати наступні завдання у ТОВ «Добра-Красноставка»:

- нарощування обсягів реалізації продукції, робіт, послуг шляхом надання комерційного кредиту і тим самим зростання економічних вигод;
- підвищення конкурентоздатності підприємства за допомогою відстрочки платежів;
- визначення рівня ризику неплатоспроможності дебіторів;
- встановлення планового розміру резерву сумнівних боргів;
- забезпечення превентивних заходів щодо фактично або потенційно неплатоспроможних покупців.

Виходячи з цього, рекомендуємо застосовувати схему для прийняття стратегічних рішень регулювання розрахунків з контрагентами (рис. 3.3.).

Рис. 3.3. Рекомендована схема управління розрахунків з контрагентами

Головна умова оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості полягає в тому, що боргові зобов'язання варто враховувати в сумі засобів, необхідних для їхнього покриття, тобто відшкодування. Оцінка є важливим елементом бухгалтерського обліку відповідно до вітчизняних і міжнародних

стандартів бухгалтерського обліку і звітності. Оцінка дозволяє визначити вартість майна і зобов'язань у різні періоди часу. Виходячи з моменту виміру, всі оцінки повинні бути співвіднесені до дійсного моменту часу. Отже, в залежності від часу здійснення операції може здійснюватися оцінка за:

- первісною вартістю чи сумою понесених витрат;
- відновлювальною вартістю чи витратами на відновлення в теперішній час;
- експертною оцінкою, що передбачає прогнозну оцінку в цінах на момент здійснення господарської операції;
- порівнянних цін з метою приведення вартості в рівновагу з купівельною спроможністю грошей;
- справедливою вартістю активів; методом прогнозної оцінки.

З вище викладеного випливає, що дебіторська і кредиторська заборгованості повинні відображатися в бухгалтерській звітності в сумах, що прирівнюються до одержаного платежу в конкретний момент часу відповідно до умов договору. Однак, щодо дебіторської заборгованості, то дане правило відповідно до принципу превалювання змісту над формою, коригується виправленням, відповідно до якого підприємство повинно створювати резерв сумнівних боргів.

Зважаючи на стратегічно важливу роль дебіторської заборгованості на підприємстві для забезпечення нормальної фінансово-господарської діяльності, кожен суб'єкт підприємництва, у тому числі ТОВ «Добра-Красноставка», має систематично проводити заходи щодо оптимізації процесу управління дебіторською заборгованістю. Для цього доречно застосовувати різні методи, спрямовані на зниження ризиків і підвищення поточної ліквідності боргів.

З метою удосконалення обліку управління розрахунків з контрагентами пріоритетними є наступні заходи:

- запровадження кредитної політики (для управління дебіторською заборгованістю підприємство має сформувати кредитну політику, що дає змогу максимально ефективно використовувати дебіторську заборгованість

як інструмент збільшення обсягів реалізації продукції, і комплекс заходів, які спрямовані на зниження ризику виникнення простроченої чи безнадійної дебіторської заборгованості);

- запровадження системи надання знижок при достроковій оплаті (для активізації погашення заборгованості покупцями можна запропонувати знижку своїм постійним контрагентам за умови дострокового погашення заборгованості);

- вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення дебіторсько-кредиторської заборгованості (для прийняття управлінських рішень важливе значення має повнота, оперативність і об'єктивність облікової інформації, пов'язаної з дебіторсько-кредиторською заборгованістю);

- створення резерву сумнівних боргів (для перестрахування від сумнівних дебіторів).

Отже, з метою отримання повної, оперативної та неупередженої інформації про фактичний стан та перспективи погашення дебіторської і кредиторської заборгованостей, необхідно забезпечити ефективну організацію обліку розрахунків з контрагентами, зокрема: систематизувати інформацію щодо термінів погашення дебіторської заборгованості та зобов'язань перед кредиторами; систематично здійснювати моніторинг фінансового стану контрагентів та можливість надання відстрочок платежів; забезпечити своєчасність погашення зобов'язань перед кредиторами, з метою уникнення штрафних санкцій.

Вважаємо, що концептуальна модель обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з контрагентами, складається з двох логічно інформаційно та алгоритмічно взаємопов'язаних рівнів бухгалтерського обліку (облікового) та аналізу з елементами діагностики (аналітичного), що забезпечує управління розрахунків з контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності суб'єкта підприємництва. До того ж, аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами має бути розроблено на основі загального підходу до проектування економічних дорадчих систем у вигляді аналітично-діагностичної, при якій методом

забезпечення управлінських рішень є система нормативних та оптимізаційних моделей.

Аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами підприємства складається з двох рівнів: діагностичного й оптимістичного – та розроблено в середовищі табличного процесора MS Excel як такого, що легко інтегрується із системою програм «1С:Підприємство».

Діагностичний рівень призначений для проведення аналізу й оцінки ефективності управління розрахунками з контрагентами та надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень. Взаємопов'язані бази даних діагностичного рівня містять шаблони для здійснення типових процедур аналізу (складу, структури та динаміки дебіторської і кредиторської заборгованостей; стану та динаміки показників якості та ліквідності заборгованостей; співвідношення заборгованостей тощо), а також для формування діагностичних висновків і рекомендованих оперативних управлінських заходів.

Функціонування аналітичного забезпечення управління розрахунків з контрагентами характеризується відносними показниками дебіторської та кредиторської заборгованості діагностичного рівня, які будуть включені в оптимізаційний рівень, основні з них наступні:

- частка дебіторської заборгованості у вартості оборотних активів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- період індексації дебіторської і кредиторської заборгованості.

Практика та дослідження науковців доводять, що критичний рівень питомої ваги дебіторської заборгованості в оборотних активах підприємства знаходиться на рівні 40%, тобто перевищення цього рівня призводить до уповільнення грошового обігу та негативно впливає на платоспроможність суб'єкта підприємництва.

Межі оптимальності співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей мають бути наступними: кредиторська заборгованість не повинна перевищувати дебіторську більше, ніж на 10%. Якщо кредиторська у рази більша за дебіторську, виникає загроза фінансовому стану підприємства

у зв'язку з неможливістю погашення зобов'язань перед кредиторами через відсутність коштів (рекомендовані оперативні управлінські заходи: контроль поточної політики управління розрахунками, перегляд джерел фінансування на користь власних коштів). Якщо переважає дебіторська заборгованість над кредиторською, існує ризик порушення фінансової стійкості через відтік коштів з обороту, що призведе до необхідності залучення кредитів і позик для підтримки виробничо-господарської діяльності підприємства (рекомендовані оперативні управлінські заходи: переглянути перелік контрагентів на користь платоспроможних).

Таке завдання належить до багатокритеріальних задач оцінки оптимальності. Основною цільовою функцією багатокритеріальної задачі оптимізації структури розрахунків з контрагентами є мінімізація тривалості фінансового циклу. Водночас, при оптимізації можуть виникати суперечливі ситуації щодо відібраних показників досліджуваного ряду, наприклад відсутність розв'язку задачі через несумісність системи обмежень показників або задача не має оптимальних розв'язків через необмеженість цільової функції.

Таким чином, ефективне управлінське рішення щодо розрахунків з контрагентами – це результат коректного відображення в бухгалтерському обліку стану розрахунків з дебіторами і кредиторами, аналізу, економічного обґрунтування, прогнозування та вибору оптимального варіанту із системи альтернатив забезпечення платоспроможності та безперервного функціонування підприємства.

ВИСНОВКИ

Дослідження проблемних питань обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами та аналіз обліково-економічної інформації ТОВ «Добра-Красноставка» Уманського району Черкаської області дозволяють зробити наступні висновки.

Обліково-аналітичне забезпечення є ваговою складовою системи економічно-соціальної інформації про внутрішнє і зовнішнє середовище суб'єкта підприємництва, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів і прийняття управлінських рішень. Безперебійний процес підготовки обліково-економічної інформації, забезпечення її кількості та якості є одним із головних завдань економічної системи, що означає гарантування здійснення процесу постачання обліково-економічної інформації з метою прийняття управлінських рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з контрагентами є ваговою складовою цілої облікової та управлінської системи суб'єкта підприємництва. Підсистема обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами передбачає формування економічної інформації про стан та результати розрахунків з контрагентами, зосередженої в різних формах фінансової та управлінської звітності, для загального управління суб'єктом господарювання.

Розв'язання проблемних питань обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами забезпечить безперебійну роботу облікового апарату щодо формування своєчасної та неупередженої економічної інформації, спроможної задовольнити запити зацікавлених користувачів.

Дослідження наявного ресурсного потенціалу та стану соціально-економічного розвитку ТОВ «Добра-Красноставка» Гайсинського району в цілому свідчить про ефективне комплексне використання оборотних та необоротних активів, земельних і трудових ресурсів. Площа сільськогосподарських угідь підприємства займає 4273 га, у тому числі рілля – 4253 га. Трудові ресурси у підприємстві (123 особи) забезпечують розвиток галузей рослинництва (у більшій мірі) і тваринництва. Продуктивність праці

у ТОВ «Добра-Красноставка» має тенденцію росту, головним чином за рахунок збільшення вартості виробленої валової продукції.

ТОВ «Добра-Красноставка» має багатогалузеву структуру виробництва. У рослинництві підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових і зернобобових та соняшника. У галузі тваринництва профільним є молочне скотарство, у структурі товарної питома вага якого складає 16,3 %. Отже, ТОВ «Добра-Красноставка» має зерно-технічний напрям виробництва з розвиненим молочним скотарством.

Завдяки належній організаційній економічній діяльності підприємства кожного року в результаті основної операційної та іншої операційної діяльності працівники досягають високих організаційно-виробничих показників та мають прибуткові результати діяльності. Сума виручки від реалізації має швидші темпи росту, ніж собівартість реалізованої продукції, що забезпечує постійне збільшення суми валового прибутку, а відтак рівня рентабельності реалізації. Так, у 2020 році рівень рентабельності реалізації склав 48,8 %, сукупної рентабельності 16,5%, що є найвищими показниками досліджуваного ряду.

Первинний, аналітичний та синтетичний облік розрахунків з контрагентами у ТОВ «Добра-Красноставка» здійснюють в типових та спеціалізованих документах і регістрах, що забезпечує безперебійний процес формування обліково-економічної інформації, необхідної для аналізу дебіторсько-кредиторської заборгованості та прийняття управлінських рішень.

Порівнюючи суми дебіторської і кредиторської заборгованості, слід наголосити на тому, що загальна сума кредиторської заборгованості у 2020 р. перевищує дебіторську на 1020 тис. грн, або 21,9 %, що є негативним фактом, оскільки ТОВ «Добра-Красноставка» використовує у своїй господарській діяльності грошові кошти, які за законом належать іншим суб'єктам підприємницької діяльності та державі (зобов'язання за податками й платежами). Аналізуючи структуру дебіторської і кредиторської заборгованості, слід зауважити, що у 2020 р. сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги перевищує суму

кредиторської за продукцію в 6,3 рази. Така ситуація є негативною для досліджуваного підприємства, адже з виробничо-господарського товарообороту вилучена чимала сума коштів.

Загалом, організація бухгалтерського обліку у ТОВ «Добра-Красноставка» та його облікова політика знаходяться в межах законодавчого та нормативно-правового поля, що забезпечує безперебійну роботу бухгалтерської служби досліджуваного підприємства і створює сприятливі умови для формування достовірної обліково-економічної інформації для задоволення потреб зацікавлених користувачів та подання звітності.

Якісне формування та ефективне використання обліково-аналітичного забезпечення у ТОВ «Добра-Красноставка» дозволяє накопичувати інформацію про всі господарські операції підприємства у хронологічному порядку (за потреби у розрізі інших показників: дебіторів, кредиторів, сум дебіторсько-кредиторської заборгованості тощо) з метою задоволення запитів зацікавлених користувачів та для прийняття правильних управлінських рішень.

На підставі пріоритетних напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами розроблено алгоритм управління заборгованістю та запропоновано використовувати його у практичній діяльності ТОВ «Добра-Красноставка». Реалізація низки заходів, запропонованих за цим алгоритмом, дозволить вирішити проблемні питання щодо розрахунків з контрагентами. Також для ТОВ «Добра-Красноставка» рекомендовано застосовувати розроблену схему для прийняття стратегічних рішень регулювання розрахунків з контрагентами.

Таким чином, ефективне та послідовне використання облікової інформації в діяльності ТОВ «Добра-Красноставка», забезпечує прийняття правильних управлінських рішень щодо розрахунків з контрагентами щодо стану розрахунків з дебіторами і кредиторами, аналізу, економічного обґрунтування, прогнозування та вибору оптимального варіанту із системи альтернатив забезпечення платоспроможності та безперебійної діяльності досліджуваного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амбарчян В.С. Особливості обліку активів і зобов'язань, зафіксованих у договорах з контрагентами, що містять істотний компонент фінансування / Облік і фінанси. 2018. №1 (79). С.5-12.
2. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: зб. наук. праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. С. 8-11.
3. Білопольський М.Г., Сизоненко О.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління: вітчизняний і міжнародний досвід: монографія. Донецьк: Макіївський екон.-гуманіт. ін-т., 2014. 352 с.
4. Безродна Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття. Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. 2008. № 10 (128). Ч.2. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/bezrodna.pdf (дата звернення: 18.10.2023).
5. Бруханський Р.Ф. Модернізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств: матер. колективної монографії у 2 т. Дніпропетровськ: «Герда», 2017. С. 21-34.
6. Власова Н.О., Носач Л.Л. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємств оптової торгівлі : монографія. Харків : ХДУХТ, 2011. 229 с.
7. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками /Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 5. С. 40-44.
8. Волощук Л.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Праці Одеського політехнічного ун-ту: зб. наук. праць. Одеса: ОНПУ, 2016. № 2 (36). С. 329-334.
9. Вольська В.В. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств.

Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. № 3 (24). С. 83-88.

10. Гангал Л.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління конкурентоспроможністю агропромислових підприємств: дис... канд. екон. наук: 08.00.09. Одеса: ОНЕУ, 2016. 297 с.

11. Гарасим П.М., Гарасим М.П., Лобода Н.О. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма / Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2014. вип. 11 (41). ч. 2. С. 102-110.

12. Гевчук А.В. Особливості генезису поняття, організації обліку й оцінки сумнівної і безнадійної заборгованості, створення резерву / Проблеми економіки. 2018. №1. С. 321-326.

13. Голячук Н.В. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством : зб. наук. пр. Тернопільського нац. економ. ун-ту «Економічний аналіз». 2010. Вип. 6. С. 408-410.

14. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Бухгалтерський облік і аудит. 2019. № 10. С. 17-22.

15. Гудзинський О.Д. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного механізму менеджменту / Облік і фінанси. 2008. № 3. С. 89-93.

16. Демченко Я.М., Прохорова В.В. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками / Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «бухгалтерський облік, контроль і аналіз». 2014. № 1(28). С. 96-108.

17. Добрунік Т.П. Обліково-інформаційне забезпечення управління дебіторською заборгованістю / Підвищення науково-технічного рівня економіки та її ефективності : матер. Міжнар. науково-практичної конференції. Львів : ЛЕФ, 2017. С. 116-119.

18. Жуковська В.В. Напрями удосконалення обліку розрахунків з постачальниками і покупцями. URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1116> (дата звернення: 17.10.2023).

19. Загородній А.Г. Оцінювання ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства : матер. Міжн. наук.-

прат. конф. «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні». М-во освіти і науки України, ТНЕУ. Т.: Крок, 2010. С. 31-32.

20. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ МФУ від 30.11.1999р. № 291(зі змінами та доповненнями) База даних Законодавство України / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 16.10.2022).

21. Камінська Т.Г. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2006. 20 с.

22. Камінська Т.Г. Обліково-аналітичний процес: його зміст стадії / Наук. вісн. НАУ. 2002. Вип. 50. С. 313-318.

23. Козоріз А. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками і покупцями в аграрних підприємствах : матер. І Всеукр. заочної наук.-прат. конф. «Актуальні питання сучасної економіки», ч. III. Умань : Видавець «Сочінський», 2010. С. 93-95.

24. Кравченко О.А. Учетно-аналитическое обеспечение управления основными средствами сельскохозяйственных организаций: автореф. на соиск. уч. степени канд. эк. наук.: 08.00.12. Ставрополь, 2011. 22 с.

25. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання / Економічний аналіз. 2016. Т. 25. № 2. С. 93-98.

26. Москалюк Г.О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». № 721. 2012. С. 173-178.

27. Оляднічук Н. В. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та їх вирішення : зб. наук. пр. Уман. держ. агр. ун-ту. Ч.2. Вип.72. 2009. С. 144-147.

28. Оляднічук Н.В. Актуальні проблеми організації обліку розрахунків з контрагентами та їх вирішення / Сучасний стан і перспективи розвитку обліку, аналізу та фінансового забезпечення підприємств агропромислового виробництва: матер. Міжнар. наук.-прат. конф., 9-10.11. 2017 р. / Харк. нац.

аграр. ун.-т. Харків: ХНАУ, 2017. С. 60-63.

29. Орлова В. К. Оцінка довгострокових дебіторської і кредиторської заборгованості на дату балансу: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин», 20-21 травня 2010 р. ч. 3. Умань : Видавець «Сочінський», 2010. С. 47-49.

30. Підгородецька В.П. Обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з різними дебіторами / Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. Вип.73. С. 36-42.

31. Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства: наук. вид. Х.: ХНЕУ, 2007. 276 с.

32. Пилипенко А.А., Пилипенко С.М. Концепція обліково-аналітичної підтримки системи управління витратами підприємств та їхніх об'єднань / Проблеми економіки. 2010. № 4. С. 65-74.

33. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій; Інструкція застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 11.10.2023).

34. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) База даних Законодавство України / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 20.11.2022).

35. Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 23.10.2023).

36. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ МФУ від 02.09.2014 № 879. URL: <https://news.dtki.ua/accounting/individual->

transactions/31472 (дата звернення: 23.10.2022).

37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 12.11.1999р. №43. URL:<https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-10?menu=119> (дата звернення: 23.10.2023).

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000р. №20. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/REG4306?an=89> (дата звернення: 21.10.2023).

39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07. 1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). База даних Законодавство України / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 16.10.2023).

40. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетними та державними цільовими фондами: закон України від 21.12.2000 р. № 2181-III. URL: <https://docs.dtkr.ua/doc/1087.651.0> (дата звернення: 18.10.2023).

41. Пуцентейло П.Р. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємства / Сталий розвиток економіки. 2015. № 1. С 168-174.

42. Садовська І.Б. Обліково-інформаційне / Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка»: зб. наук.-прикл. пр. «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2009. № 647. С. 498-503.

43. Скрипник Г.О. Обліково-аналітичне забезпечення виробничого менеджменту сільськогосподарського підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ: Національний аграрний ун-т., 2005. 21 с.

44. Тітаренко Г.Б., Корінько М.Д. Методичні підходи для побудови обліково-аналітичної системи з використанням експертних оцінок / Облік і фінанси. 2018. № 4. С. 66-69.

45. Чорненька О.Б. Основні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління заборгованістю підприємства / Наукові записки [Української академії друкарства]. 2016. №1. С. 226-234.

46. Чорнобривець М.М. Управління дебіторською заборгованістю

підприємства. URL : <http://nltu.edu.ua>.

47. Шевчук О. Обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю / Обліково-аналітичні і статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці : зб. тез за матер. XIV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. С. 126-129.

48. Шишкова Н.Л. Обліково-аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами підприємства / Ефективна економіка. 2014. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_3_59 (дата звернення: 18.10.2023).

49. Штангрет А.М. Обліково-аналітичне забезпечення процесу гарантування економічної безпеки підприємства / Наукові записки [Української академії друкарства]. 2013. №2. С. 58-63.

50. Якимова Л.П., Мацкуляк К.І. Аналітичне управління розрахунками з контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності підприємства / Проблеми економіки. № 2 (36), 2018. С. 396-402.